Suvremena regionalna politika Europske unije i strukturni fondovi: izazovi i perspektive

Bićanić, Katica

Master's thesis / Diplomski rad

2016

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University North / Sveučilište Sjever**

Permanent link / Trajna poveznica: https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:122:828980

Rights / Prava: In copyright / Zaštićeno autorskim pravom.

Download date / Datum preuzimanja: **2024-03-29**

Repository / Repozitorij:

University North Digital Repository

SVEUČILIŠTE SJEVER
SVEUČILIŠNI CENTAR VARAŽDIN



DIPLOMSKI RAD br. 103/PE/2016

SUVREMENA REGIONALNA POLITIKA EUROPSKE UNIJE I STRUKTURNI FONDOVI: IZAZOVI I PERSPEKTIVE

Katica Bićanić

Varaždin, ožujak 2016.
SVEUČILIŠTE SJEVER

SVEUČILIŠTE SJEVER

SVEUČILIŠNI CENTAR VARAŽDIN

Studij Poslovna ekonomija

DIPLOMSKI RAD br. 103/PE/2016

SUVREMENA REGIONALNA POLITIKA EUROPSKE UNIJE I STRUKTURNI FONDOVI: IZAZOVI I PERSPEKTIVE

Student:
Katica Bićanić, mat.br. 0167/336D

Mentor:
doc. dr. sc. Petar Kurečić

Varaždin, ožujak 2016.

Sveučilište Sjever
Sveučilišni centar Varaždin
104. brigade 3, HR–42000 Varaždin

UNIVERSITY NORTH

Prijava diplomskog rada

studenata IV. semestra diplomskog studija
Poslovna ekonomija

IME I PREZIME STUDENTA	Katica Bićanić	MATIČNI BROJ	0167/336D
NASLOV RADA	Suvremena regionalna politika Europske unije i strukturni fondovi: izazovi i perspektive		
NASLOV RADA NA ENGL. JEZIKU	Contemporary Regional European Union Policy Structural Funds: Challenges and Prospects		
KOLEGIJ	Ekonomika i politika međunarodne razmjene		
MENTOR	doc. dr. sc. Petar Kurečić		
ČLANOVI POVJERENSTVA	1. izv. prof. dr. sc. Goran Kozina		
	2 doc. dr. sc. Anica Hunjet		
	3. doc. dr. sc. Petar Kurečić		

Zadatak diplomskog rada

BROJ 103/PE/2016

OPIS

U diplomskom radu prikazana je suvremena i kohezijska regionalna politika Europske unije, te strukturni fondovi u Europskoj uniji i Republici Hrvatskoj. Jedna od osnivačkih postavaka Unije je prosperitet, njegova ravnomjerna raspodjela među zemljama članicama, njihovim stanovništvom i regijama. Ekonomski razvoj i politika zapošljavanja najvažniji su preduvjeti za realizaciju središnjih ciljeva suvremene regionalne politike Europske Unije. Neravnoteža u distribuciji bogatstva unutar Unije je velika i ima tendenciju rasta. Iz tog razloga, počela se razvijati regionalna politika sa naglašenom komponentom kohezije unutar Unije, sa ciljem pomaganja siromašnijim regijama kako bi dostigle svoje bogatije susjede. Ocjenjivanje efikasnosti regionalne politike i njezino provođenje putem strukturnih fondova i kohezijskog fonda od presudne je važnosti za realizaciju spomenute ravnoteže.

U VARAŽDINU, DANA 16.03.2016

REPUBLIKA HRVATSKA 5 SVEUČILIŠTE SJEVER KOPRIVNICA

POTPIS MENTORA P. Kurečić

DIR 01 PE

SADRŽAJ

1. UVOD 4

2. SUVREMENA REGIONALNA POLITIKA EUROPSKE UNIJE 5

2.1. Razvoj suvremene regionalne politike 6

2.2. Načela regionalne politike Europske Unije 7

2.3. Financijski instrumenti regionalne politike Unije 8

3. KOHEZIJSKA REGIONALNA POLITIKA EUROPSKE UNIJE 13

3.1. Povijesni razvoj i struktura kohezijske politike Europske Unije 17

3.2. Regionalna politika i zapošljavanje 22

3.3. Regionalna politika Unije i ekonomski rast 24

4. STRUKTURNI FONDOVI EUROPSKE UNIJE 29

4.1. Implementacija strukturnih fondova 36

4.2. Efikasnost kohezijske politike i strukturnih fondova 36

5. STRUKTURNI FONDOVI U REPUBLICI HRVATSKOJ 38

6. ZAKLJUČAK 50

POPIS LITERATURE 51

POPIS ILUSTRACIJA 56

Sažetak

Ekonomski razvoj i politika zapošljavanja najvažniji su preduvjeti za realizaciju središnjih ciljeva suvremene regionalne politike Europske Unije. Dok je jedna od osnivačkih postavaka Unije prosperitet, njegova ravnomjerna raspodjela među zemljama članicama, njihovim stanovništvom i regijama je druga. Neravnoteža u distribuciji bogatstva unutar Unije je velika i ima tendenciju rasta. Iz tog razloga, počela se razvijati regionalna politika sa naglašenom komponentom kohezije unutar Unije, sa ciljem pomaganja siromašnijim regijama kako bi dostigle svoje bogatije susjede. Ocjenjivanje efikasnosti regionalne politike i njezino provođenje putem strukturnih fondova i kohezijskog fonda od presudne je važnosti za realizaciju spomenute ravnoteže.

Ključne riječi: Regionalna politika, strukturni fondovi, Europska Unija, kohezija, konvergencija, kohezijski fond

Abstract

Economic development and employment are important prerequisites for realization of central objectives of European Unions policy. While prosperity is one of the founding principle of the Union, its equitable distribution among the member states, their populations and regions is another. Disparities in the distribution of prosperity within the Union are large and have a tendency of growing. This has resulted in a large-scale policy forming by the Union and its member states, aimed at improving cohesion within the Union by helping poorer regions catch up with richer regions. Given the political and economic importance of cohesion policy to the European project as a whole, evaluating its effectiveness is very important.

Keywords: regional policy, structural funds, European Union, cohesion, convergence, cohesion Fund

1. UVOD

Europska Unija spada pod najbogatije dijelove svijeta, djeluje kao ujedinjeni suvereni entitet i ima moćno interno tržište te ljudski kapital od oko pola milijarde ljudi. U isto vrijeme, ova zajednica nije homogena; postoje velike razlike u prihodima unutar zemalja članica, posebice na regionalnoj razini. Razlike su postale naglašenije širenje Unije novim članicama čiji je BDP bio niži od većine ostalih zemalja te je proces konvergencije bio nekoliko puta narušavan ekonomskim krizama. Situaciju je pogoršao intenzivan rast u središnjim regijama, iako se u posljednjih nekoliko godina intenzivno radi na razvoju strateških planova i suvremene regionalne politike Unije kao i nacionalnih planova čime se započeo proces smanjenja razlika u stupnju razvoja i raspodjeli dobara.

S ciljem uravnoteženja, osnovani su strukturni fondovi te kohezijski fond kako bi pružili pomoć slabije razvijenim regijama i iskoristili prednosti tržišne integracije. Problem regionalnih neravnoteža je vrlo široka tema popraćena brojnim empirijskim studijama i teorijskim modelima koji raspravljaju o utjecaju regionalnih načela po pitanju kohezije i konvergencije. Prve postavke europske regionalne politike postavljene su Jedinstvenim Europskim Aktom iz 1986. godine koji je definirao glavna načela razvoja s ciljem reduciranja negativnog utjecaja postojanja jedinstvenog europskog tržišta, posebno u zemljama južne Europe i drugih slabije razvijenih regija Unije. Već narednih godina regionalna politika Unije integrirala je dijelove agrikulturnog i društvenog razvoja u takozvanu strukturnu politiku sa načelima društvene i ekonomske kohezije.

2. SUVREMENA REGIONALNA POLITIKA EUROPSKE UNIJE

Europska Unija ubraja se u najbogatije dijelove svijeta, kao ujedinjen suveren entitet sa velikom moći na internom tržištu te ljudskim potencijalom od oko pola milijardi stanovnika. Prema podacima Svjetske Banke, Europska Unija je 2006. godine generirala oko 30% ukupnog svjetskog bruto nacionalnog dohotka. U isto vrijeme, zajednica nije homogena, odnosno postoje velike interne nejednakosti u regiji po pitanju ekonomskog stanja. Danas postoji velik broj literature koji obrađuje pitanja regionalnih nejednakosti, od neoklasične do konvergentske škole koja tvrdi kako regionalni problem nejednakosti nije problem uopće, slobodno kretanje dobara, usluga i proizvodnje bi pod određenim uvjetima izjednačilo faktore zarade i životnih standarda u svim regijama unutar Unije. Rimski ugovor bio je osnovan na postavkama stvarne konvergencije putem tržišnih integracija. Međutim, čak i *laissez-faire* vlade mogu pribjeći uplitanju u ekonomiju ukoliko je proces prilagodbe toliko spor da više nije politički prihvatljiv.

Druga divergentska škola, naglašavala je sve veće razlike među regijama kao velik i ustrajan problem. Nesavršena tržišta s ekonomijom razmjera, ograničena mobilnost, prijevozni troškovi mogli bi povećati atraktivnost već razvijenih područja, katalizirati aglomeraciju i proširiti regionalne razlike umjesto da ih smanjuju. Slučaj Europske Unije negdje je u sredini ovih ekonomskih stajališta. Razlike u prihodima unutar zajednice i dalje su značajne, više na regionalnoj nego na državnoj razini dok su procesi konvergencije bili nekoliko puta narušavani ekonomskim krizama. Strukturnim i kohezijskim fondovima Unija je odgovorila na situaciju čime se navodi na bolje iskorištavanje prednosti tržišne integracije. Problem regionalnih nejednakosti je jako široka tema s brojnim empirijskim studijama i teorijskim modelima koji analiziraju utjecaj regionalnih politika po pitanju kohezije i konvergencije ili ekonomskog zbližavanja.[1]

[1] Cruijsen, H., et.al., *Demographic Consequences of Enlargement of the European Union with the 12 Candidate Countries; Statistics Netherlands, Division of Social and Spatial Statistics*, Project-Group European Demography, 2002.

2.1. Razvoj suvremene regionalne politike

U samim početcima Europske integracije, nisu postojale značajne razlike među članicama zajednice pa stoga nije niti postojala potreba za oblikovanjem zajedničke regionalne politike. Tek 1968. godine osnovano je koordinacijsko tijelo za zajedničku regionalnu politiku sa ciljem povećanja ekonomske dinamike i lakši pristup zemljama koje su bile slabije razvijene (Irska 1973. godine, Grčka 1981. godine, Portugal i Španjolska 1985. godine) ili koje su patile od velikih internih nejednakosti. Osnove europske regionalne politike položene su 1986. godine Jedinstvenim europskim aktom koji je specificirao glavna načela rada i postavio cilj smanjenja negativnog utjecaja jedinstvenog europskog tržišta posebice na zemlje južne Europe i drugih slabije razvijenih regija. Jedinstveni europski akt je 1988. godine integriran u dio agrikulturne i društvene politike u takozvanu strukturalnu politiku, tj. politiku društvene i ekonomske kohezije. Kohezija je kao jedan od glavnih ciljeva Europske Unije definirana Ugovorom iz Maastrichta 1993. godine. Prema članku 24. *'Unija će realizirati sljedeće ciljeve: promoviranje ekonomskog i društvenog napretka kao i održavanje visoke razine zaposlenosti te uravnoteženog i održivog razvoja, posebice u područjima bez internih granica, kroz jačanje ekonomske i društvene kohezije.*'

Danas je regionalna politika najvažnija politika koju provodi Europska Unija. Glavni zadatak Jedinstvenog europskog akta je prijenos resursa iz bogatijih u siromašnije regije. On je instrument financijske solidarnosti i ekonomske racionalnosti te posljedično snažna sila u daljnjoj ekonomskoj integraciji. Sve jači procesi globalizacije i tehnološkog napretka pružaju nove prilike i nove izazove Europskoj Uniji. U isto vrijeme, nemaju svi stanovnici Europe iste prednosti iz aspekta razvoja, ovisno o regiji u kojoj žive, gradu ili selu. Ekonomska integracija ima svoje prednosti i nedostatke. Ukupan efekt integracije trebao bi biti pozitivan, inače ne bi bilo motiva sudjelovanja u njemu. Empirijske studije manje ili više podupiru postojanje pozitivnih efekata integracije.[2] Redistribucija bogatstva među naprednijim i siromašnijim zemljama trebala bi biti ekonomski racionalna kako bi motivirala obje strane na

[2] Minkova, M., *Regional development in the CEESs: the association agreements and EU regional aid policy. Local government and public service reform initiative discussion paper*, Budapest, HU: Local Government and Public Service Reform Initiative, 2000., str.2.

sudjelovanje u samom integracijskom procesu. Koncentracija ekonomske aktivnosti u ekonomskim centrima može voditi do više efikasnosti proizvodnje u Uniji, ali samo kratkoročno. Podjednaka koncentracija dovela bi do višeg stupnja konkurentnosti dugoročno. Također, koncentracija ekonomske aktivnosti i stanovništva u ograničenim dijelovima Unije mogla bi imati nepovoljan utjecaj i na središnje regije, u obliku prometnih gužvi i jakog zagađenja okoliša.

2.2. Načela regionalne politike Europske Unije

Regionalna politika Europske Unije sastoji se od pet glavnih načela[3]:

1. Programiranje; stvaranje dugoročnih planova. Dokumenti programa sastoje se od strateškog okvira kohezijske politike koji definira glavna načela razvoja, nacionalne razvojne planove i specifične operativne programe. Ovo načelo podupire sigurnost i stabilnost sustava te zahtijeva dosta vremena za samu izradu. Negativne strane ovog načela su slaba fleksibilnost i kompleksnost što može otežati realizaciju i samu izradu plana rada.

2. Koncentracija resursa; osigurava da većina resursa odlazi u regije gdje su najviše potrebne. U periodu od 1994.-1999. godine, strukturalna pomoć usmjerena je na regije u kojima se nalazi preko 50% populacije Unije; tijekom 2000.-2006. godine udio je smanjen na 40%. Koncentracija najvećeg dijela fonda najslabijim područjima omogućava realizaciju manjeg broja većih projekata; limitirani resursi moraju biti koncentrirani na ograničeni broj problematičnih područja. Tada je njihov efekt veći, jasnije vidljiv i lakše nadziran.[4]

3. Partnerstvo; aktivna kooperacija između Komisije i individualnih zemalja članica i određenih organizacija (javnih institucija, privatnih

[3] http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docoffic/official/reports/cohesion3/cohesion3_en.htm, pristupljeno 24.02.2016.
[4] Tron, Z., *Evaluation Methods of European Regional Policy and Reasons for Different Outcomes*, The Romanian Economic Journal, br. 32., 2009., str.149.

kompanija i sl.) prema načelu supsidijarnosti. Suradnja pomaže u boljem targetiranju projekata Jedinstvenog akta, u suprotnome bi moglo doći do previše administrativnih koraka.

4. Načelo dodavanja – politika i resursi Unije osnažuju i djelomično državnu politiku i resurse svake članice. Strukturni fondovi stoga dodaju (a ne zamjenjuju) državne napore u promoviranju ekonomske i društvene kohezije.

5. Nadziranje, kontrola i evaluacija svih faza procesa (stvaranje osnove za razvojne planove, kvantifikacija ciljeva, zaključci i posljedice u Jedinstvenom aktu).

2.3. Financijski instrumenti regionalne politike Unije

Financijski instrumenti korišteni za ciljeve Jedinstvenog akta bila su:

1. Četiri strukturna fonda koja su u periodu od 2000.-2006. godine pokrivali oko 86% ukupnih resursa:

   - Europski regionalni razvojni fond,
   - Europski socijalni fond,
   - Europski poljoprivredni fond za ruralni razvoj,
   - Europski fond za pomorstvo i ribarstvo.

2. Kohezijski fond;

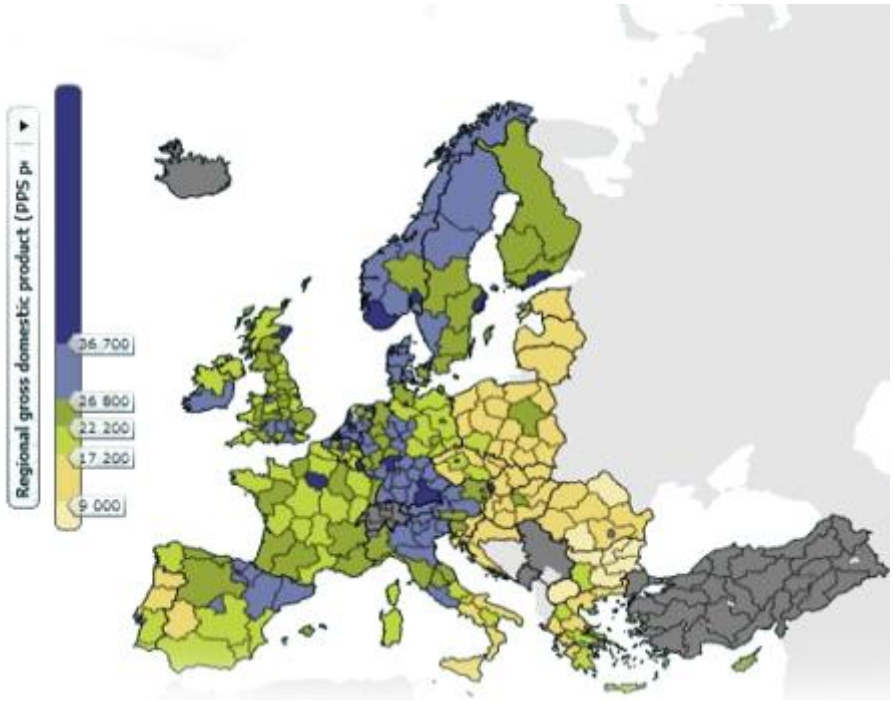
3. Europska investicijska banka (EIB) zadužena za izdavanje kredita posebice za infrastrukturu i novogradnju, čija je glavna prednost manja kamatna stop nego u drugim bankama.

Kohezijski fond i EIB osnovani su po principu financiranja projekata te su vođeni vlastitim specifičnim pravilima. Europski regionalni razvojni fond osnovan je 1975. godine te se smatra najvećim strukturnim fondom te osnovnim instrumentom strukturne politike Unije. U periodu od 2000.-2006. godine on je činio oko 60% resursa Jedinstvenog akta a pruža sredstva namijenjena investiranju u infrastrukturu, okoliš, zdravlje, edukaciju, istraživanje i razvoj. Europski socijalni fond osnovan je Rimskim ugovorom i njegova glavna područja djelovanja su nezaposlenost, ljudski resursi, integracija na tržištu rada, edukacija, prilagođavanje radne snage na promjene i slično.

Europski poljoprivredni fond za ruralni razvoj osnovan je 1968. godine te se bavi modernizacijom i strukturnim razvojem u agrikulturi. Europski fond za pomorstvo i ribarstvo osnovan je 1993. godine ali se od 2000. godine nalazi pod strukturnim fondovima. Njegovo je zaduženje pružanje potpore ribarskoj industriji. Kohezijski fond počeo je s djelovanjem 1993. godine te se lokalizira u konkretnim projektima vezanim uz okoliš i prijevoznu infrastrukturu. Resursi se raspoređuju određenim zemljama, a ne njihovim regijama. Da bi neka zemlja mogla iskoristiti sredstva Kohezijskog fonda, njezin BDP po glavi stanovnika mora biti ispod razine od 90% prosjeka Zajednice.[5]

Kako bi se dobila bolja slika o kretanju BDP-a u zemljama Unije, prikazana je sljedeća slika.

[5] http://www.ijf.hr/pojmovnik/kohezija.htm, pristupljeno 25.02.2016.



Slika 1 Razina BDP-a u zemalja članicama Europske Unije

**Izvor: European Commission, Investing in regions:
The reformed EU Cohesion Policy 2014-2020.**

U periodu od 2007.-2013. godine, europska regionalna politika prolazi kroz razne promjene i ova reforma rezultira novim oblikovanjem kohezijske politike. Glavni izazovi Jedinstvenog akta bili su uravnotežen razvoj, realizacija Lisabonske strategije i stvaranje novih partnera kohezije. Ulaskom novih članica 2004. godine u Uniju, nastale su očiglednije društveno-ekonomske neravnoteže kao i geografska mijena u problemu ekonomske neravnoteže na Istoku Europe. Iste godine, BDP novo pridošlih zemalja varirao je od oko 80% europskog prosjeka na Cipru do manje od 50% u Baltičkim zemljama, dok je BDP Bugarske i Rumunjske ispod 40% europskog prosjeka BDP-a.[6]

Jednak razvoj može biti realiziran posebice kroz jaču koncentraciju i bolju raspodjelu investicija. Direktno strano investiranje, bitan faktor u regionalnom razvoju, donosi sa sobom prijenos tehnologije, vještina, taktičkog znanja i vodstvo, što može uzrokovati prelijevanje u domaće ekonomije i doprinijeti koheziji. Problem stranih investicija je njihova tendencija da se koncentriraju u razvijenijim područjima. Prema

[6] OECD Economic Surveys, European Union, http://www.oecd.org/dataoecd/52/24/49950244.pdf

podacima Češkog statističkog ureda, u periodu od 2000.-2003. godine strane investicije koje su ušle u Prag, dosegle su svega jednu polovicu ukupnih financijskih resursa koji su se slili u Češku iz inozemstva.[7] Prema Trećem izvještaju Unije o koheziji, u drugoj polovici '90-ih godina, više od 60% investicija u Slovačkoj usmjereno je prema regiji Bratislave dok je u području Tallinna usmjereno preko 80% investicija Estonije.[8] Döhrn spominje primjere Latvije, Litve i Mađarske gdje su strane investicije 1999. godine koje su išle prema glavnim gradovima činile 57%, 52% i 64% ukupnih stranih investicija.[9] Döhrn tvrdi kako strane investicije, bez obzira na njihove pozitivne rezultate, favoriziraju glavne gradove i granice regija te tako mogu povećati razlike unutar Unije i imati negativan utjecaj na regionalnu koheziju.

Na sastanku 2000. godine u Lisabonu, Vijeće Europske Unije definiralo je strategiju prema kojoj bi Europa trebala postati najkonkurentnija ekonomija u svijetu do 2010. godine.[10] Gothenburg Vijeće je do 2001. godine povezalo ovu strategiju sa održivim razvojem. Kohezijska politika trebala bi inkorporirati ciljeve sa Lisabonskom strategijom i postati jedan od glavnih instrumenata njihova razvoja putem državnih i regionalnih programa. Za novu generaciju Jedinstvenih aktova, Komisija je predložila snažan cilj prema rastu i stvaranju novih radnih mjesta. Stvaranje nove suradnje u smjeru kohezije znači više transparentnosti, efikasnosti i političke odgovornosti. Potrebna je jasna definicija strateškog pristupa politici razvoja, postavljanje njezinih glavnih prioriteta, osiguravanje koordinacije svih uključenih subjekata i kontinuirano nadziranje napretka. Komisija je 2004. godine predstavila tri glavna prioriteta Jedinstvenog akta:

- Konvergencija;
- Konkurentnost;
- Kooperacija.

[7] https://www.czso.cz/csu/czso/home, pristupljeno 20.02.2016.
[8] http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docoffic/official/reports/cohesion3/cohesion3_en.htm, pristupljeno 20.02.2016.
[9] http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docgener/studies/pdf/trade_en.pdf, pristupljeno 20.02.2016.
[10] http://www.ijf.hr/pojmovnik/lisabon.htm, pristupljeno 20.02.2016.

U usporedbi s prijašnjim periodom, sveukupni budžet Europske Unije kao i cijelog iznosa strukturnih troškova je u porastu. Cijeli budžet iznosi oko 862 milijarde eura, što je oko 1,045% ukupnog nacionalnog prihoda Unije. Više od 1/3 ovog iznosa troši se na stavke Jedinstvenog akta (oko 308 milijardi eura). Iz tog iznosa zemlje članice Unije dobivaju oko 51,7% resursa, dok je u Bugarskoj i Rumunjskoj taj iznos 48,3%. Na konvergenciju se troši oko 81,9% resursa, na konkurentnost 15,7% dok na kooperaciju odlazi oko 2,4%.[11] Investitori uzimaju u obzir faktore poput pristupačnosti, nedostaci u infrastrukturi, nedostatak educirane radne snage i slično.

Konvergencija je prioritet posebice u zemljama središnje i istočne Europe te ono uključuje podršku ekonomskom razvoju, zapošljavanju te rastu u slabije razvijenim zemljama Unije. Konkretno, resursi se koriste za promoviranje modernizacije ekonomske strukture diljem Europe, poboljšanje infrastrukture, zaštitu okoliša, investiranje u ljudske resurse, edukaciju i adaptaciju administrativnih kapaciteta.

Cilj europske teritorijalne kooperacije koristi resurse iz Europskog regionalnog razvojnog fonda i dolazi uglavnom iz prijašnjeg inicijatora – INTERREG, programa daljnje integracije i redukcije društvene i ekonomske fragmentacije.[12] Glavni ciljevi INTERREG-a su povećanje kohezijske politike kroz razmjenu iskustava, transfer dobrih praksi i zajedničkih inicijativa među EU 28 regija (uz Norvešku i Švicarsku) na teme kao što su inovacije, malo poduzetništvo i zaštita okoliša.[13]

[11] http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docoffic/official/reports/pdf/cohesion3/cohesion3_part3_en.pdf, pristupljeno 20.02.2016.
[12] http://www.interreg4c.eu/, pristupljeno 21.02.2016.
[13] http://ec.europa.eu/regional_policy/EN/atlas/programmes/2014-2020/croatia/2014tc16rfir001, pristupljeno 21.02.2016.

3. KOHEZIJSKA REGIONALNA POLITIKA EUROPSKE UNIJE

Kohezijska politika Unije je od velike važnosti, ne samo jer čini više od jedne trećine budžeta, već jer je jedan od osnovnih ciljeva Europske Unije kao zajednice zemalja. S obzirom da obuhvaća velike investicije, često je tema ekonomista i analitičara. Europska Unija ima 271 regiju, prema nomenklaturi Unije.[14] Radi velikih razlika u ekonomskom statusu i razvoju diljem istih regija, Unija je razvila kohezijsku politiku s ciljem povećanja ekonomskog rasta, zapošljavanja, konkurentnosti i teritorijalne suradnje. Postojeća literatura na različite načine pristupa analizi kohezijske politike. Prema Euffinger, kohezijska politika uspješno realizira svoje ciljeve[15], dok s druge strane, veliki broj analitičara zauzimaju suprotan stav.[16] Većina literature prati cjelokupni utjecaj kohezijske politike i strukturnih fondova. Različite studije dolaze do raznih rezultata po pitanju fondova, njihovih efikasnosti kao i realizaciji cilja Unije iz aspekta ekonomskog, društvenog i teritorijalnog povezivanja.

Kohezijska politika Unije već je bila razvijena u vrijeme osnivanja Europske zajednice 1957. godine. U Rimskom ugovoru postoji načelo prema kojem se mora osigurati razvoj zemalja članica te su s ciljem istoga osnovana dva fonda: Europski socijalni fond i Fond za razvoj i financiranje agrikulture. Važnost kohezijske politike i njegova okvira rada postala je još naglašenija sa rastom broja članica. Rastom ekonomskih problema, ulaskom Ujedinjenog Kraljevstva, Irske i Danske 1973. godine, nastao je Fond za regionalni razvoj. Iako je u to vrijeme fond bio resursno ograničen, ovo je postavilo temelje daljnjoj integriranoj koheziji ali i napravilo smjenu sa mehanizma koji je bio osnovan na vladi prema društveno osnovanom mehanizmu. Ranije osnovani fondovi imali su nekoliko nedostataka. Realni iznos Fonda za regionalni razvoj nije bio dovoljno velik te je sama uloga Europske Komisije u realiziranu kohezijske politike bila ograničena i nedovoljno vrednovana. Postalo je jasno kako bi sve zemlje trebale preusmjeriti svoje državne razvojne prioritete prema

[14] http://ec.europa.eu/eurostat/web/nuts/history, pristupljeno 21.02.2016.
[15] Beugelsdjik, M., Euffinger, S.C., *The effectiveness of Structural Policy in the European Union: An Empirical Analysis for the EU-15 in 1995-2001*., JCMS Volume 43. No.1. ,2005., str.37.
[16] Boldrin, M., Canova, F., *Inequality and convergence in Europe's regions: reconsidering European regional policies*, Economic Policy, 32, 2001., str.235.

regionalnom razvoju te investirati u jasno oblikovane razvojne programe, umjesto individualne. Potreba za dugogodišnjim okvirom rada postala je naglašena kako bi se istakla važnost i efikasnost postojanja fondova.

Jedinstveni europski akt iz 1986. godine također je bio važan trenutak u povijesti kohezijske politike. Aktom su postavljeni zakoni, ciljevi i instrumenti ali i dodana važnost Fondu za regionalni razvoj kao glavnom instrumentu kohezijske politike. Europska Komisija orijentirala se na ciljeve i regije. Prepoznala je važnost suradnje regionalnih vodstva, zemalja članica i Europske Komisije u procesu planiranja i izvršenja sustava fondova. Zaključilo se kako zemlje članice ne mogu zamijeniti investicije od strane unijskih strukturnih fondova, one mogu samo doprinijeti projektima. Načelo supsidijarnosti je definirano, u kojem stoji da se odluke trebaju donositi na najnižoj razini mogućoj kako bi se osigurala efikasnost donošenja odluka. Godine 1988., Europsko Vijeće odlučilo je udvostručiti sredstva fondova za naredni financijski period (1989.-1993.). Oblikovani su dugoročni planovi i predstavljeni lokalni partneri. U tom trenutku je Vijeće donijelo o pet glavnih ciljeva prema kojima će se strukturni fondovi distribuirati:

1. Podupiranje regionalnog razvoja: za regije čiji BDP po glavi stanovnika ne prelazi 75% prosjeka Europske Unije;
2. Potpora regijama sa industrijskim padom;
3. Smanjenje dugoročne nezaposlenosti;
4. Promoviranje zapošljavanja mladih ljudi;
5. Podupiranje prilagođavanja agrikulturnih struktura i razvoj ruralnih područja.

Programom se obuhvatilo oko 25% stanovništva te je financiranje putem fondova iznosilo oko 43,8 milijardi eura. Alokacija resursa izvršavala se putem NUTS klasifikacije koja se bazira na hijerarhiji regija pa tako postoji NUTS razina 1, 2 i 3 od najvećih prema najmanjih regija.[17]

[17] http://ec.europa.eu/eurostat/documents/3217494/7018888/KS-HA-15-001-EN-N.pdf/6f0d4095-5e7a-4aab-af28-d255e2bcb395, pristupljeno 29.02.2016.

Ugovorom iz Maastrichta 1992. godine, postavljeni su daljnji temelji kohezijske politike. Pokrenut je Kohezijski fond, što znači da se od 1992. godine kohezijska politika sastoji od dva glavna instrumenta: Strukturnih fondova i Kohezijskog fonda. Sljedeći period koji je uslijedio 2000.-2006. godine obrađivao je nastalu problematiku – pojednostavljivanje strukture kohezijske politike i oblikovanje politike ulaska novih zemalja članica. S obzirom da su nakon 2004. godine u Uniju ušle zemlje čiji je stupanj ekonomskog razvoja bio dosta ispod prosjeka Unije, nastala je snažna potreba za razvoje kohezijske politike. Ciljevi definirani za period 2000.-2006. godine bili su:

- promoviranje razvoja i strukturnih prilagodbi slabije razvijenih regija;
- promoviranje ekonomske i društvene konverzije u područjima sa strukturnim poteškoćama;
- promoviranje prihvaćanja i modernizacije načela promocije edukacije i zapošljavanja.

Ciljevi su obuhvaćali oko 37% stanovništva EU-25 sa ukupnim budžetom od 149 milijardi eura. Pod Kohezijskim fondom, ukupan iznos od oko 25 milijardi eura investiran je u prvi definiran cilj. 41% sredstava uloženo je u razvoj infrastrukture, od koje je polovica usmjerena na razvoj prijevoza i trećina na projekte u zaštiti okoliša, 33% sredstava uloženo je u stvaranje produktivnog okruženja za poduzeća i preostalih 24,5% u razvoj ljudskih resursa. U periodu od 2000.-2006. godine, suradnja između Europske Komisije i zemalja članica je jačala. Odgovornosti državnih vlada i regionalnih autoriteta su bile jasno definirane a implementacija programa ubrzana je pravilom 'N+2' prema kojem svaka država koja ne pokaže dokaze isplate unutar dvije godine (povrat sredstava iz fondova), gubi pravo na daljnje financiranje iz fondova.

U narednom periodu, od 2007.-2013. godine, kohezijska politika i dalje se razvija prema 3 glavna cilja, sa njihovim malim promjenama i korekcijama. Program sadrži treći cilj podijeljen na sljedeći način:

1. Konvergencija; 81,5% budžeta Kohezijskog fonda usmjeren je prema najsiromašnijim regijama Unije, tj. onima kojima je BDP po glavi stanovnika manjih od 75% prosjeka Unije. Cilj je pokrenuti ekonomski rast i razvoj u istim

zemljama te obuhvaća oko 100 regija i ukupno 170 milijuna stanovnika, što čini oko 1/3 populacije Unije.

2. Regionalna konkurentnost i zapošljavanje; čini oko 16% budžeta, 170 regija sa ciljem povećanja stope zaposlenosti, investiranja u ljudske resurse, promoviranje poduzetništva i inovacija, stvaranje snažnijeg tržišta zapošljavanja, poboljšavanje prijevoznih ruta i sl.
3. Europska teritorijalna suradnja; za ovaj cilj osigurano je oko 2,5% budžeta među regijama.

S obzirom na povećanja broja članica do 2007. godine, BDP po glavi stanovnika Unije je u padu, pa su neke regije koje su prije bile kandidati za financiranje, više to nisu. Iz tog razloga Unija je pokrenula posebno financiranje za takve regije koje su primale pomoć sve do 2013. godine.[18] Nije samo Europska Unija zaokupljena problemom regionalnih nerazvijenosti. Postoji globalni interes za pomoć manje razvijenim ekonomijama. Nažalost, nije potpuno jasno da li se to ustvari i realizira.

S jedne strane, većina ljudi danas ekonomski bolji stoji nego prije nekoliko desetljeća. Dio populacije s prihodom od manje od jednog dolara po danu se smanjio sa 20% 1970. godine na 7% u 2000. godini.[19] Takav ekonomski napredak paralelan je sa velikim poboljšanjima u zdravstvu i edukaciji. S druge strane, prosperitet je i dalje nejednako raspoređen, čak i više nego prije.[20] Procjenjuje se kako su najbogatijih 2% (koji su koncentrirani na industrijskom Sjeveru), koji posjeduju 50% ukupnog svjetskog bogatstva.[21] U Europskoj Uniji ne postoji baš toliko naglašena geografska nejednakost ali ona je prisutna. Poljski BDP po glavi stanovnika u 2006. godini bio je 8,958 dolara u usporedbi sa 90,643 dolara u Luxembourgu.[22] Napori da se smanji ova regionalna nejednakost, iz moralnih, političkih i regionalnih razloga, postali su od velike važnosti prilikom osnivanja

[18] Cohesion Policy 2007-2013: National Strategic Reference Frameworks, European Union Regional Policy, http://ec.europa.eu/regional_policy/atlas2007/fiche/nsrf.pdf, pristupljeno 20.02.2016.
[19] Barro, R. J., et.al.,*Convergence across states and regions*, Brookings Papers on Economic Activity, 1991(1), 1991., str. 115.
[20] Davies, J. B., An overview of personal wealth. In J. B. Davies (Ed.), *Personal wealth from a global perspective*, Oxford: Oxford University Press, 2008., str.1-15.
[21] UNDP, *Human development report 2010.* New York, NY: Palgrave Macmillan, 2010.
[22]http://0data.worldbank.org.library.lausys.georgetown.edu/indicator/NY.GDP.PCAP.CD/countries?order=wbapi_data_value_2006%20wbapi_data_value&sort=asc&display=default, pristupljeno 20.02.2016.

zajedničkog tržišta u Europi. U periodu od 2000.-2006. godine, potrošeno je 201,4 milijardi eura na kohezijsku politiku sa ciljem smanjenja regionalnih razlika.[23]

3.1. Povijesni razvoj i struktura kohezijske politike Europske Unije

Još od 1970-ih godina, regionalna politika Unije eksplicitno je reducirala ekonomske i društvene nerazmjere između i unutar članica Unije. Resursi i politička pažnja posvećena ovom cilju s vremenom se povećavala kako bi se održao uravnotežen i održiv razvoj ekonomskih aktivnosti svih članica Unije. Sve veća važnost regionalne politike nastala je iz prepoznavanja da regionalne nejednakosti unutar Unije postaju sve veće te da je regijama potrebna pomoć u prilagođavanju različitim integracijskim politikama.[24] Trenutna struktura regionalne politike Unije osnovana je 1988. godine. Potreba za sveobuhvatnom kohezijskom politikom javila se 1986. godine ulaskom relativno siromašnih regija Grčke, Španjolske i Portugala. Iako je glavni cilj kohezijske politike Unije tradicionalno uvijek bio ekonomski rast, nakon novih članica stavio se jaki fokus na smanjenje razlika u stopama zaposlenosti među regijama. Tijekom 1990-ih godina, napore su uložili socijaldemokrati, vlade država i dijelovi birokracije Unije kako bi se na zapošljavanje stavio veći prioritet u sklopu kohezijske politike.

Sljedeći grafikon prikazuje strukturu potrošnje Unije u milijardama eura u periodu od 2000.-2006. godine.

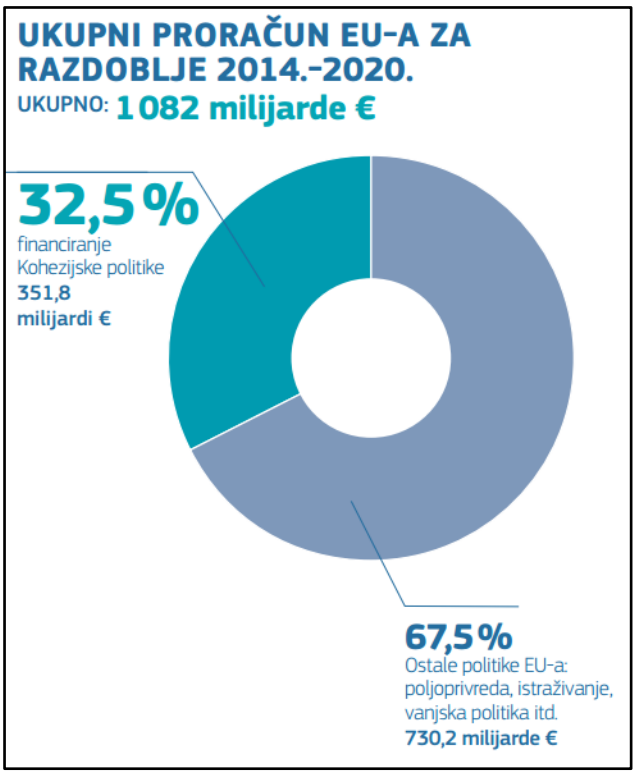
[23] http://ec.europa.eu/regional_policy/policy/history/index4_en.htm, pristupljeno 20.02.2016..
[24] Meeusen, W., Villaverde Castro, J., *Introduction and overview*, UK; Northampton, MA: Edward Elgar, 2002., str.1-8.

POTROŠNJA	IZNOS	% OD BUDŽETA
Kohezijska politika	**201,4**	**31,0**
Cilj 1	126,6	19,5
Cilj 2	23,5	3,6
Cilj 3	20,0	3,1
Kohezijski fond	16,9	2,6
Ostala kohezijska potrošnja	14,3	2,2
Agrikulturna politika	311,8	47,9
Ostala potrošnja	137,5	21,1
Ukupni budžet Unije	**650,7**	**100**

Tabela 1 Raspodjela budžeta Unije u milijardama eura 2000.-2006. Godine
Izvor: European Commission 2009.

Prema tabeli vidljivo je kako je kohezijski fond uključivao skoro 1/3 cijelog budžeta Unije. Kohezijsko financiranje raspoređeno je u periodima od po šest godina: 1988-1993, 1994-1999., 2000.-2006., 2007-2013., te posljednji za period 2014.-2020.

Za posljednji period 2014.-2020. predočen je sljedeći grafikon iz aspekta raspodjele ukupnog proračuna.



Grafikon 1 Raspodjela ukupnog proračuna 2014.-2020
Izvor: Europska Komisija, *Uvod u kohezijsku politiku EU-a* za razdoblje 2014.–2020.

Za period 2014.-2020. godine kohezijska politika postavila je sljedeće tematske ciljeve prikazane narednom shemom.

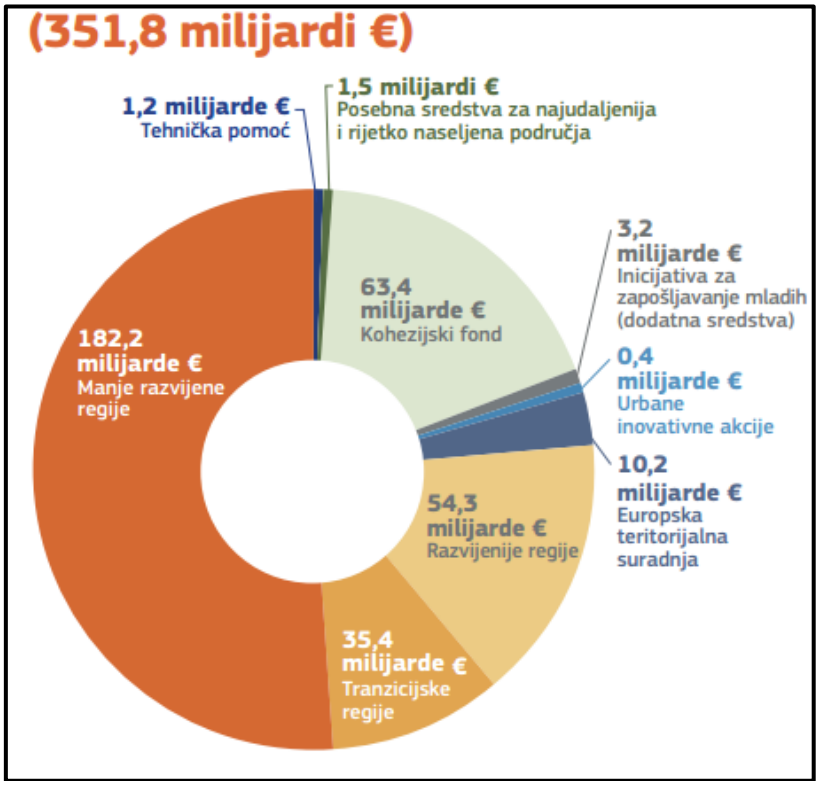


Shema 1 Tematski ciljevi kohezijske politike 2014.-2020. godine
Izvor: Europska Komisija, *Uvod u kohezijsku politiku EU-a* za razdoblje 2014.–2020.

Razina ulaganja odražava razvojne potrebe država članica. S obzirom na iznos svog bruto domaćeg proizvoda (BDP-a), regije se kategoriziraju kao razvijene, tranzicijske i manje razvijene. Ovisno o kategoriji, fondovi mogu pokriti između 50% i 85% ukupnih sredstava projekta. Ostatak sredstava može biti pokriven iz javnih (nacionalnih ili regionalnih) ili privatnih izvora. Sveobuhvatni je cilj kohezijske politike učiniti europske regije i gradove konkurentnijima poticanjem rasta i otvaranjem radnih mjesta.[25]

[25] Europska Komisija, *Uvod u kohezijsku politiku EU-a za razdoblje 2014.–2020*.

Financiranje kohezijskom politikom prikazano je na sljedećem grafikonu.



Grafikon 2 Financiranje kohezijske politike za razdoblje 2014.-2012

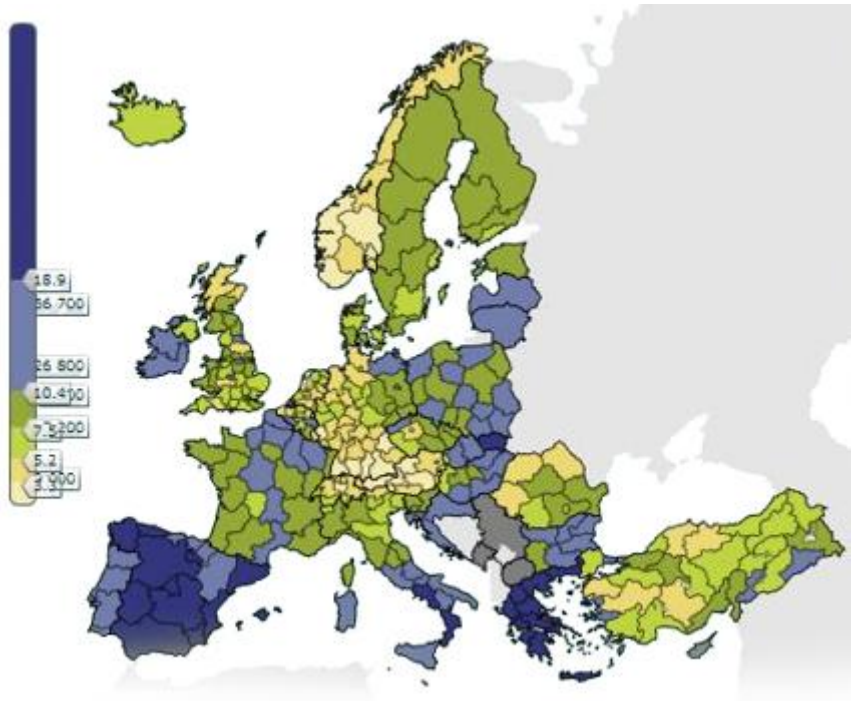
Izvor: Europska Komisija, Uvod u kohezijsku politiku EU-a za razdoblje 2014.–2020.

Iz grafikona je vidljivo kako je više od polovice sredstava namijenjeno za razvoj manje razvijenih regija. 63,4 milijarde eura nalazi se u Kohezijskom fondu, 54,3 milijarde eura za razvijene regije te 35,4 milijarde eura za tranzicijske regije. Ostatak sredstava rezerviran je za tehničku pomoć, posebna sredstva za najudaljenija i rijetko naseljena područja, zatim za inicijativu za zapošljavanje mladih, za urbane inovativne akcije te Europsku teritorijalnu suradnju.

3.2. Regionalna politika i zapošljavanje

Tri polja istraživanja su bitna kako bi se stvorila evaluacija efikasnosti financiranja cilja u obliku smanjenja nezaposlenosti i povećanja ekonomskog rasta. Prvenstveno, tržište rada pruža bitne informacije o faktorima koji utječu na regionalnu stopu nezaposlenosti i koja načela bi mogla pozitivno na nju utjecati. Također, literatura na temu ekonomskog rasta i regionalne konvergencije nudi razne teorije za evaluaciju ekonomskog rasta i kohezijske politike. Efikasnost kohezijske politike detaljno se opisuje u velikom broju empirijskih studija koje se uglavnom fokusiraju na ekonomski rast. Međutim, potrebno je uzeti u obzir i faktor tržišta zaposlenosti kako bi se dobila šira slika.

Sljedeća slika prikazuje različite stope nezaposlenosti u zemljama članicama Unije.



Slika 2 Stope nezaposlenosti u zemljama članicama Unije
Izvor: European Commission, Investing in regions:
The reformed EU Cohesion Policy 2014-2020.

Vidljivo je kako najveću stopu nezaposlenosti prema posljednjim podacima imaju Španjolska, Portugal, Italija, Hrvatska i Grčka. Bitno je znati kako razina zaposlenosti i nezaposlenosti u ekonomiji ovisi o interakciji ponude i potražnje radne snage.[26] Ponuda radne snage definirana je odlukama pojedinaca o odricanju slobodnog vremena u ime posla. Količina radne snage kojom se može opskrbiti ekonomija za neko tržište ovisi o njegovoj veličini i sastavu populacije, te proporcijama populacije koja je voljna i sposobna raditi, vremenom koje radna snaga radi, intenzitetom rada te edukacijom i efikasnosti radnika. Potražnja radne snage, ovisi o potražnji za dobrima i uslugama koje pružaju na tržištu. Koliko je jako potražnja za radnom snagom pod utjecajem promjena na tržištu, ovisi primarno o mogućnostima poslovanja za zamjeni kapital sa radom, o elastičnosti potražnje za proizvodima poslovanja i proporcionalnim odnosima ukupnih troškova rada.

Teoretski, ponuda i potražnja radne snage u stalnoj su interakciji dok svi oni voljni raditi za plaću nosu zaposleni i svi oni koji nisu voljni raditi da izađu sa tržišta. U realnim okolnostima, uvijek postoji određena razina nezaposlenosti u bilo kojem trenutku. S jedne strane, postoje troškovi zapošljavanja zaposlenika i netočne informacije o slobodnim radnim mjestima ili nezaposlenim radnicima. Koegzistencija otvorenih radnih mjesta i nezaposlenih oblikuje frikcijsku nezaposlenost. Neravnoteža između ponude i potražnje radnike diljem regija može postojati, posebno ako je mobilnost radnika na cijeni.

Odnos između stope sudjelovanja radne snage, proporcije ukupne populacije u zaposlenosti ili nezaposlenosti, te nezaposlenost, dio radne snage bez radnih mjesta se kros-analizira. Po definiciji, stopa sudjelovanja može se povećati ako se i stopa nezaposlenosti poveća. Međutim, ako je povećanje nezaposlenosti primarno nastalo radi redukcija u zaposlenosti, visoka nezaposlenost može biti kontinuirana sa sveukupno niskom stopom sudionika na tržištu rada. Empirijska istraživanja pokazuju kako niska stopa sudionika i visoka nezaposlenost mogu ukazivati na nisko investiranje u ljudskih

[26] Freeman, R. B., *Labor economics*, Englewood Cliffs, N.J.: Prentice-Hall, 1979.

kapital kao i lošu radnu etiku.[27] S druge strane, visoka stopa sudionika u nekoj regiji na tržištu rada može potaknuti rast lokalnih poslovanja.

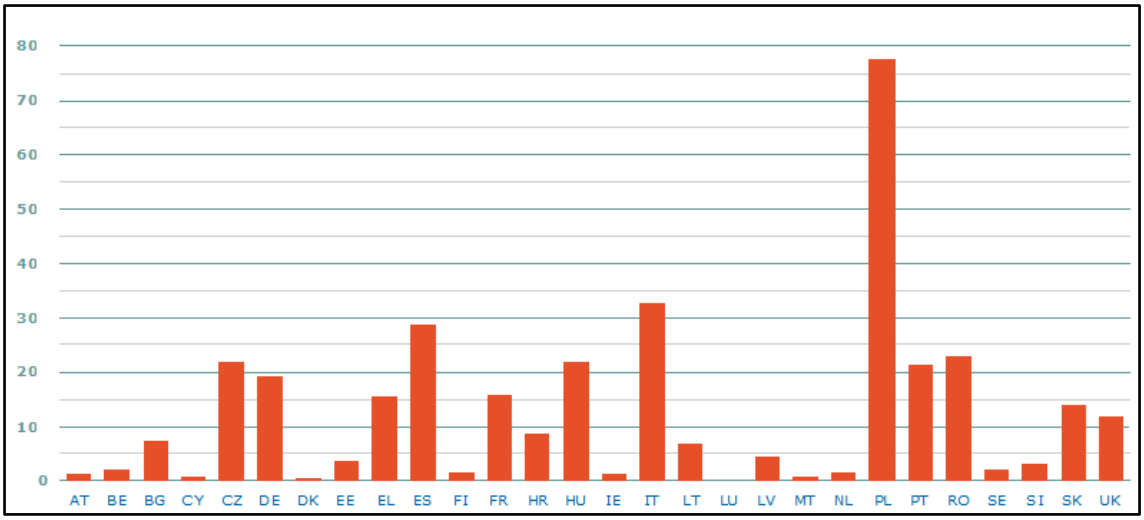
Broj stanovnika također utječe na zaposlenost jer definira samu veličinu radne snage. Gustoća stanovništva često se koristi kao faktor definiranja aglomeracijskog potencijala, kapaciteta regije da u sebi koncentrira industrijsku aktivnost. Teorije tvrde kako u brojnim okolnostima niska gustoća stanovništva vodi u manje ekonomske aktivnosti, jer se industrija seli u područja gdje postoje veća potražnja te je ponuda radne snage veća.[28]

Svi navedeni faktori trebali bi biti uzeti u obzir prilikom definiranja i rješavanja problema regionalne nezaposlenosti, bio on posljedica kohezijskog financiranja ili samo normalne dinamike tržišta. Kohezijska politika aktivno djeluje na regulaciji na tržištu rada. Rezultat rada je novih 600.000 radnih mjesta (od kojih je 1/3 u malih i srednjim poduzećima) te je financijski poduprto oko 200.000 malih i srednjih poslovanja.[29]

3.3. Regionalna politika Unije i ekonomski rast

Literatura koja teoretski obrađuje ekonomski rast pomaže u identificiranju faktora ekonomskog rasta koji trebaju biti razlučeni od bilo kojeg utjecaja ciljeva financiranja. Također, oni mogu dati podatke o mogućim događanjima regionalnim ekonomijama bez intervencija.

[27] Fleisher, B. M., Rhodes, G., *Unemployment and the labor force participation of married man and women: A simultaneous model*, The Review of Economics and Statistics, (58), 1976., str. 398.
[28] Krugman, P., *Increasing returns and economic geography*, The Journal of Political Economy, 99(3), 1991., str.483.
[29] European Commission, Investing in regions: The reformed EU Cohesion Policy 2014-2020.



Grafikon 3 Raspodjela budžeta kohezijske politike prema članicama Unije 2014-2020.
Izvor: European Commission, *Investing in regions: The reformed EU Cohesion Policy 2014-2020*.

Neoklasične teorije rasta tvrde da će se siromašnije regije lakše 'ujednačiti' sa bogatijima ako imaju slične smjerove razvoja, tehnologiju i strukturalna obilježja, kao što je ljudski kapital ili populacijski rast.[30] Konvergencija nastaje smanjenjem povrata kapitala, što uzrokuje seljenje kapitala iz bogatih regija, gdje su povrati manji, prema siromašnijim regijama, gdje su povrati viši. S obzirom da su pobornici neoklasične teorije rasta ustvrdili kako siromašne i bogate ekonomije konvergiraju u razini od oko 2% godišnje, oni ne vide razloga kohezijskom financiranju.[31]Novi kapital samo bi kratkoročno povisio stopu rasta u regijama siromašnim kapitalom. Dugoročno, financiranje pokazuje sve manje povrate, pa će se stope rasta vratiti na razinu regionalnih početnih strukturnih obilježja. Prema ovim teorijama, integracija može koristiti konvergenciju kroz efikasniju alokaciju kapitala i rada, te kroz lakši pristup tehnologiji, ali kohezijsko financiranje neće voditi većoj konvergenciji.

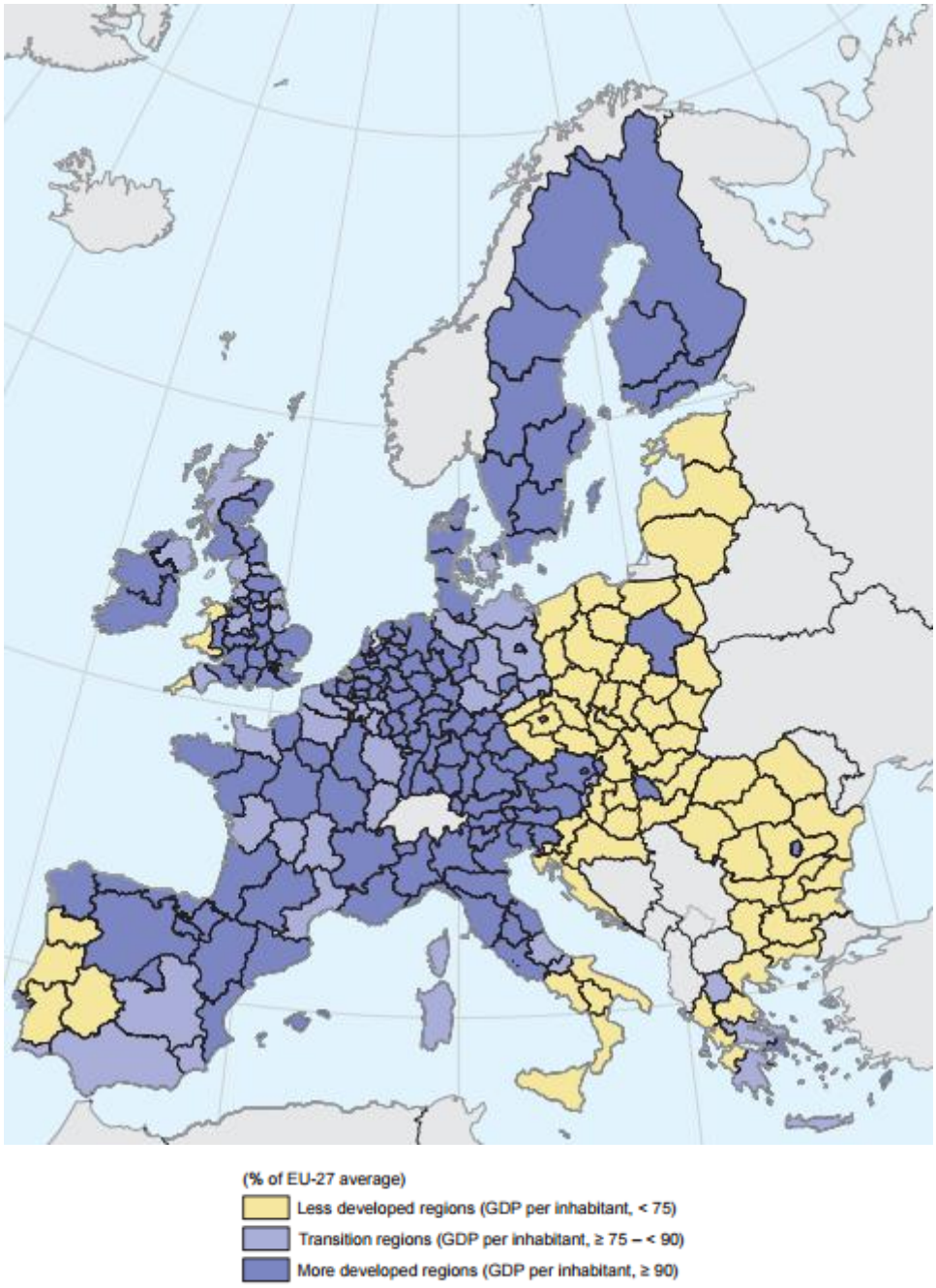
Paul Romer, jedan od poznatijih kritičara, na kraju osamdesetih godina 20. stoljeća objavio je serije članaka o svojim otkrićima, poslije nazvanim Nova teorija rasta, ili Endogena teorija rasta koja tvrdi da ekonomski rast proizlazi iz unutrašnjosti sustava,

[30] Solow, R., *A contribution to the theory of economic growth*, Quarterly Journal of Economics, 70(1), 1956., str. 65.
[31] Mohl, P., Hagen, T., *Do EU structural funds promote regional growth? New evidence from various panel data approaches*, Regional Science and Urban Economics, 40, 2010., str.355.

bilo da se radi o državi ili o poduzeću.[32] Endogena teorija rasta govori kako ekonomski rast ovisi o stopi tehnoloških promjena u ekonomiji, koje se mogu potaknuti povećanjem ljudskog kapitala kroz istraživanje i razvoj kao i edukaciju.[33] Konvergencija se javlja ako slabije ekonomije imaju mogućnost povećati svoj ljudski kapital. Međutim, ako se povrat investicija u tehnologiji poveća sa rastom ljudskog kapitala, bogate ekonomije mogu također ući u ciklus u kojem postojeće bogatstvo u tim sredstvima pokreće brži rast.[34]

[32] Kolaković, M., *Teorija intelektualnog kapitala ekonomski pregled*, 54 (11-12), 2003. str.929.
[33] Hirschman, A. O., *The strategy of economic development*, New Haven, Connecticut: Yale University Press, 1958.
[34] Ederveen, S., et.al., *Funds and games: The economics of European cohesion policy.* The Hague: Netherlands Bureau for Economic Policy Analysis, 2002.

Sljedeća slika prikazuje regionalnu razvijenost članice Unije, kao i neuravnotežen razvoj istih.



Slika 3 Regionalna razvijenost članica Unije 2014.-2020.
Izvor: http://ec.europa.eu/eurostat/documents/3217494/7018888/KS-HA-15-001-EN-N.pdf/6f0d4095-5e7a-4aab-af28-d255e2bcb395, pristupljeno 20.02.2016.

Vidljivo je prema gore navedenoj slici kako središnji dio Unije obuhvaćaju zemlje sa razvijenim regijama ili regijama u tranziciji, dok se ostatak regija nalazi na perifernom dijelu Europske Unije, od zapadnog dijela (Portugal) do istočnih i jugoistočnih zemalja (Jug Italije, Hrvatska, Grčka, itd.

Endogena teorija rasta ima različite implikacije vezano uz kohezijsku politiku. Veća tržišna integracija je poželjna je omogućava lakši pristup ljudskom kapitalu. Investiranja u javnu infrastrukturu, mogu rezultirati rastom u siromašnijim regijama ako podupiru tehnološke promjene. Političke intervencije targetiraju akumulaciju ljudskog kapitala, kao što je i definirano u prvom i trećem cilju, mogu pomoći manje razvijenim regijama sa nedovoljno ljudskog kapitala. S druge strane, regije s inicijalno slabim ljudskim kapitalom ne mogu profitirati od takvih investicija i opet zaostajati u razvoju. Nove geografske teorije naglašavaju tendenciju proizvodnje koncentriranu u središnjim regijama, dok druge regije postaju dio agrikulturne 'periferije'.[35] Industrija se prema ovoj teoriji, koncentrira geografski, ako su prijevozni troškovi niski a prednosti aglomeracije visoki (npr. lakši pristup radne snage). Ovakva aglomeracija se ne treba materijalizirati, posebice ako visoki troškovi transporta oslabljuju kretanje dobara i radne snage u središnje regije, te su sve regije ekonomski samodostatne.

U trenutku kada je postignuta određena razina koncentracije rada, radna snaga će pratiti, seljenjem iz periferije u središnje regije, uzrokujući divergenciju među regijama.[36] Ove teorije podupiru nekoliko procjena kohezijskog financiranja. S jedne strane, politika koja omogućava regijama ekonomsku diverzifikaciju dok se koncentrira na regionalne komparativne prednosti, može prevenirati razvoj divergencije između središnjih i perifernih regija. S druge strane, investicije u prijevoznu infrastrukturu mogu podići aglomeracijske prednosti i doprinijeti daljnjoj prostornoj polarizaciji, još više udaljavajući siromašne regije na periferiju.[37]

Zaključno, može se utvrditi kako su neoklasični pristupi najčešći u literaturi empirijske evaluacije, djelomice jer su postavili vjerodostojne teorijske obrasce za

[35] Krugman, P., *Increasing returns and economic geography*, The Journal of Political Economy, *99*(3), 1991., str.488.
[36] Ibidem.
[37] Mohl, P., Hagen, T., *Do EU structural funds promote regional growth? New evidence from various panel data approaches*, Regional Science and Urban Economics, *40*, 2010., str.353-365.

ekonometrijske analize. Također, postoje dobri razlozi za integriranje i razmatranje i drugih postavljenih teorija. Prvenstveno, ljudski kapital ima snažan utjecaj na ekonomski razvoj; strukturno financiranje se često koristi za investicije u prijevoznoj infrastrukturi pa efekt prostornog prelijevanja zahtijeva posebnu pažnju.[38]

4. STRUKTURNI FONDOVI EUROPSKE UNIJE

Kohezijska politika financira se kroz strukturne fondove. Kao što je već navedeno, strukturne fondove čini Fond za regionalni razvoj, Europski socijalni fond i Kohezijski fond. Zajedno ova tri fonda imaju tri glavna cilja i područja razvoja.

Fond za regionalni razvoj uspostavljen je Uredbama Vijeća a njegov cilj je jačanje ekonomske i socijalne kohezije te smanjivanje razlika između regija unutar EU, kroz podršku u razvoju i strukturnim prilagodbama regionalnih gospodarstava, kao i podršku prekograničnoj, transnacionalnoj i međuregionalnoj suradnji. Uglavnom je usmjeren na proizvodne investicije u cilju otvaranja radnih mjesta, infrastrukturne investicije te na lokalni razvoj i razvoj malog i srednjeg poduzetništva. Za razdoblje od 2007. do 2013. godine iznosi 201 milijardu eura. U razdoblju od 2014. do 2020. godine, očekivana sredstva proračuna iznose 183,3 milijarde eura. Sredstva fonda moći će koristiti istraživački centri, lokalne i regionalne vlasti, škole, korporacije, trening centri, državna uprava, mala i srednja poduzeća, sveučilišta, udruge. Osim za njih, sredstva će biti dostupna i za javna tijela, neke organizacije privatnog sektora (osobito mala poduzeća), nevladine organizacije, volonterske organizacije. Strane tvrtke s bazom u regiji koja je pokrivena relevantnim operativnim programom mogu se također prijaviti pod uvjetom da zadovoljavaju europska pravila javne nabave.

[38] Dall'erba, S., Le Gallo, J., *Regional convergence and the impact of European structural funds over 1989-1999: A spatial econometric analysis*, Papers in Regional Science, *87*(2), 2008., str.219.

Sredstvima fonda se podržavaju sljedeće aktivnosti:

- Produktivna ulaganja koja pridonose stvaranju i očuvanju održivih radnih mjesta, kroz izravne potpore za ulaganja u mala i srednja poduzeća

- Ulaganja u infrastrukturu pružanja osnovnih usluga građanima u području energetike, okoliša, prometa te informacijskih i komunikacijskih tehnologija (ICT)

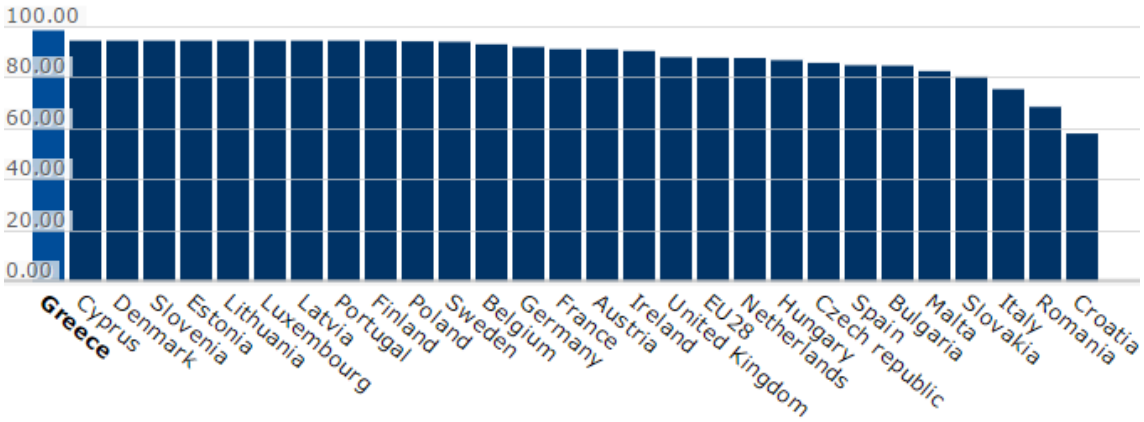
- Ulaganja u socijalnu, zdravstvenu i obrazovnu infrastrukturu

- Razvoj unutarnjeg potencijala podržavanjem lokalnih i regionalnih razvoja i istraživanja te inovacija. Te mjere uključuju:

  - ✓ Fiksna ulaganja u opremu i infrastrukture malih razmjera;
  - ✓ Potpore i usluge poslovnim subjektima, osobito malim i srednjim poduzećima;
  - ✓ Potpora javnim istraživanjima i tijelima koja se bave inovacijama te ulaganje u tehnologije i istraživanja u poduzećima.[39]

[39] http://europski-fondovi.eu/program/europski-fond-za-regionalni-razvoj, pristupljeno 20.02.2016.

Sljedeći grafikon prikazuje apsorpciju budžeta Fonda za regionalni razvoj za u 2015. godini.

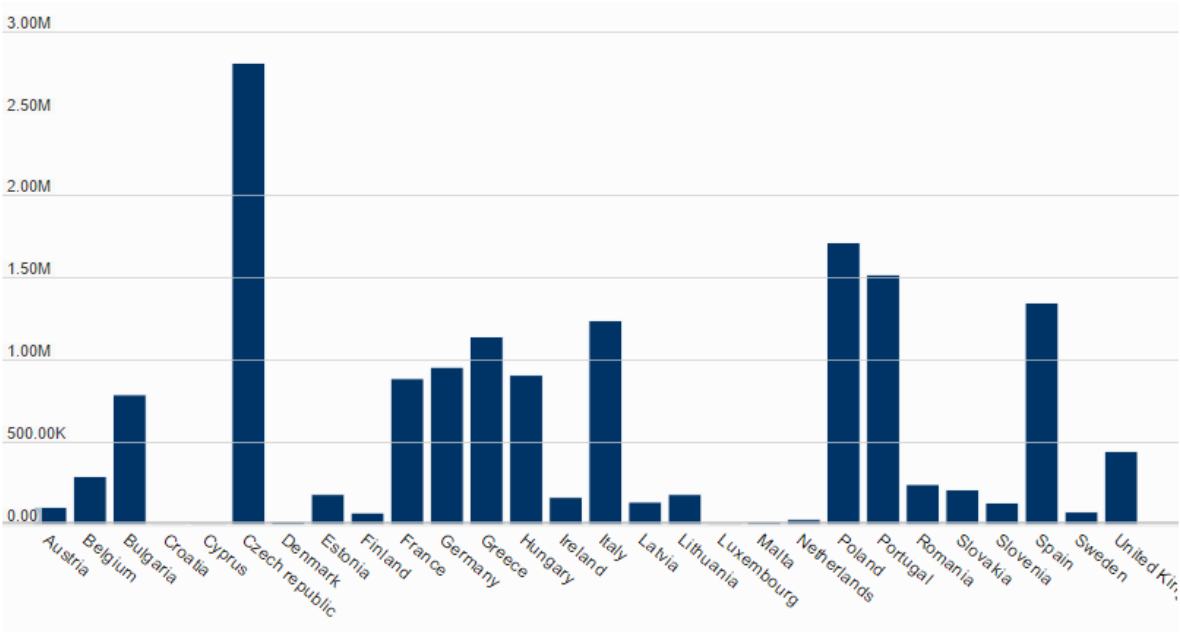


Grafikon 4 Apsorpcija budžeta Fonda za regionalni razvoj za u 2015. godini.
Izvor: https://cohesiondata.ec.europa.eu/dataset/ALL-ERDF/j38j-emrc, pristupljeno 20.02.2016.

Europski socijalni fond predstavlja glavni financijski instrument EU za ostvarivanje strateških ciljeva politike zapošljavanja. Jedna od važnih mjera je financiranje jačanja administrativne sposobnosti u državnoj upravi i javnom sektoru u području gospodarstva, zapošljavanja, socijalne politike, okoliša i pravosuđa. Fond osigurava podršku europskim regijama koje su pogođene visokom stopom nezaposlenosti. Strategija i proračun ESF-a dogovaraju se i o njoj donose odluku države članice EU, Europski parlament i Komisija. Na toj osnovi planiraju se sedmogodišnji operativni programi koje donose države članice s Komisijom. Operativni programi zatim implementiraju razne organizacije javnog i privatnog sektora.

U razdoblju od 2007. do 2013. godine, zemljama članicama Europske unije je na raspolaganju oko 75 milijardi eura iz ovog fonda, odnosno gotovo 10 milijardi eura godišnje. Financijska sredstva ESF-a dolaze iz proračuna Europske unije i dopunjavaju se nacionalnim doprinosima. Udio ESF-a u ukupnom proračunu EU-a iznosi više od 10% Financijska sredstva iz ESF-a dostupna su putem država članica i regija, stoga program ne financira projekte izravno iz Bruxellesa. Program se provodi kroz pojedine projekte koji se odvijaju pod vodstvom različitih organizacija-sudionika, kao što su javne uprave, poduzeća, nevladine organizacije i socijalni partneri aktivni na području

zapošljavanja i socijalne uključenosti. Zainteresirane organizacije mogu se obratiti upravi ESF-a u vlastitom gradu ili regiji. Zahtjev za financiranje mogu podnijeti i drugi oblici organizacija iz javnog i privatnog sektora kao što su lokalne i regionalne vlasti, obrazovne institucije, nevladine institucije, sindikati, radnička vijeća, predstavnici industrije i profesionalne udruge pojedinih poduzeća.[40]



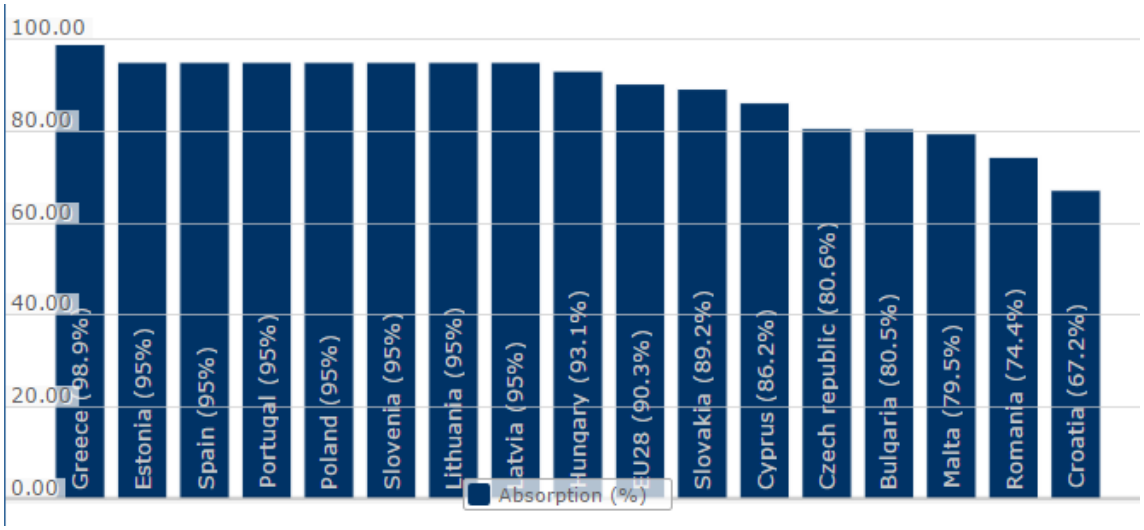
Grafikon 5 Zemlje članice unutar EFS-a
Izvor: http://ec.europa.eu/esf/main.jsp?catId=66&langId=en, pristupljeno 20.02.2016.

Kohezijski fond osnovan je 1993. godine za financiranje velikih infrastrukturnih projekata u Europskoj uniji na području prometa i zaštite okoliša. U financijskoj perspektivi 2007. – 2013. vrijednost mu je oko 55 milijardi eura, dok u razdoblju od 2014. do 2020. godine raspolaže sa 74,93 milijarde eura. Iako je u Kohezijskom fondu uglavnom riječ o financiranju velikih nacionalnih projekata čiji su korisnici tijela javne vlasti, prilike za poslovni sektor otvaraju se kroz sudjelovanje u postupcima javne nabave za isporuku dobara i usluga, te obavljanje radova kao što su različite studije, građevinski radovi i slično. Aktivnosti:

- ✓ Potpore prema ekonomiji s niskom razinom ugljičnog dioksida

[40] http://europski-fondovi.eu/program/europski-socijalni-fond, pristupljeno 20.02.2016.

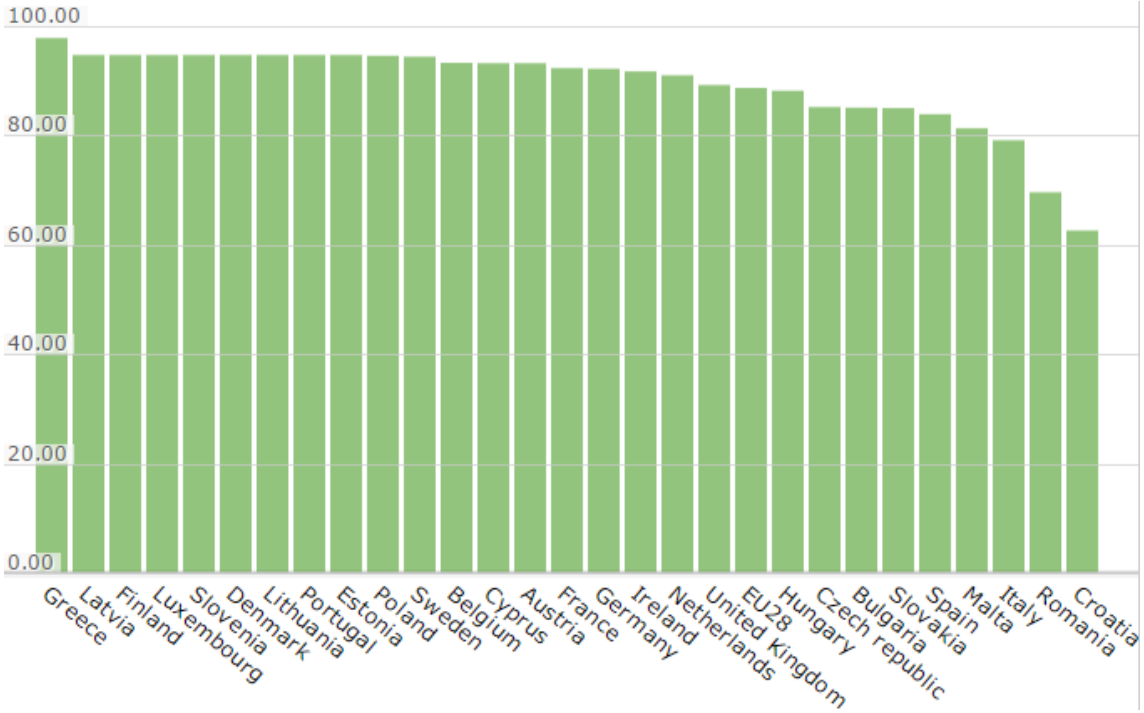
- ✓ Promicanje prilagodbe klimatskim promjenama i sprječavanje rizika
- ✓ Zaštita okoliša i promicanje učinkovitosti resursa
- ✓ Promicanje održivog prometa i uklanjanje uskih grla u ključnim infrastrukturnim mrežama.[41]



Grafikon 6 Apsorpcija sredstava kohezijskog fonda 2015. godine po zemljama u %
Izvor: https://cohesiondata.ec.europa.eu/dataset/All-CF/jhrk-dezn, pristupljeno 20.02.2016.

[41] http://europski-fondovi.eu/program/kohezijski-fond, pristupljeno 20.02.2016.

Sljedeći grafikon prikazuje ukupnu apsorpciju sredstava iz svih fondova u periodu od 2007.-2013. godine.



Grafikon 7 Apsorpcija sredstava iz fondova Europske Unije u periodu od 2007.-2013. godine (%)
Izvor: https://cohesiondata.ec.europa.eu/dataset/Total-Percentage-of-Available-Funds-Paid-Out-by-th/w8x7-cqjd, pristupljeno 20.02.2016.

Prema grafikonu vidljivo je kako je Grčka imala najveću apsorpciju sredstava u navedenom periodu, ostale zemlje članice su imale sličan prosjek, dok je Hrvatska na posljednjem mjestu.

Strukturni fondovi Unije najvažniji su financijski instrument za jačanje regionalnog razvoja. Međutim, postoje brojne kontroverze vezane uz cjelokupnu kohezijsku politiku i samih fondova, iz aspekta njihove neefikasnosti. Rasprave vezane uz raspodjelu budžeta često su tema brojnih analitičara i ekonomista. Studije o vezi između ekonomskog rasta i vanjskog financiranja sežu daleko u povijest. Jedno od prvih istraživanja proveo je Papanek kako bi ocijenio efektivnost eksterne pomoći iz aspekta njegova utjecaja na ekonomsko poboljšanje na primjeru od 85 zemalja. Papanek je podijelio strane investicije, stranu pomoć i domaću štednju kao odvojene varijable te je u zaključku predočio kako su štednja i strana pomoć zaslužne za više od 1/3 rasta u

odabranim zemljama.[42] Prema drugoj studiji koju je proveo Sala koristeći kros-sekcijsku regresiju, konvergenciju i rast koji je doživjela Europska Unija u sklopu kohezijske politike nije pokazala znatne različitosti u usporedbi sa drugim zemljama koje nisu imale razrađen regionalni program. Stoga, Sala tvrdi kako Unije nije postigla svoje ciljeve te je doživjela neuspjeh u realizaciji kohezijske politike.[43] Durbarry je koristio podatke iz 68 zemalja u razvoju u periodu od 1970-1993. godine kako bi procijenio utjecaj eksternih pomoći/financiranja u stvaranju ekonomskog rasta. Istraživanje je pokazalo snažne dokaze kako eksterna pomoć može imati neke pozitivne utjecaje na ekonomski rast. Međutim, ovo su primjeri istraživanja i zemalja koje nisu u Uniji pa se kao primjer donosi i istraživanje Boldrina koji se orijentirao samo na slabo razvijene članice Europske Unije i regije. Iako su utvrdili ekonomski rast, nisu mogli jasno definirati željeni utjecaj smanjenja razlika između siromašnih i bogatih regija.[44]

Jedno od novijih istraživanja svakako je ono od Beckera koji je koristio podatke iz perioda 1994.-1999 te 2000.-20006. godine. Analiza je uključivala do koje je mjere kohezijska politika postigla svoje ciljeve u smanjenju razlika između članica Unije kao i u transferu generiranog rasta u siromašnim regijama. Prema njegovoj studiji, Europski fondovi omogućuju rast zemljama korisnicima sredstava. Međutim, također naglašavaju kako bi redistribucija sredstava iz fondova vodila u efikasniju politiku i povećala regionalnu konvergenciju.[45] Knarvik je također istraživao ulogu fondova i nacionalnih budžeta na industriju te su naveli Irsku kao specifičan primjer gdje su strukturni fondovi zaista osnažili ekonomiju i omogućili siromašnim regijama doseći prosjek ostalih zemalja Unije. Rezultat njihova istraživanja bio je pozitivan utjecaj kohezijske politike, veći nego u slučaju nacionalnog budžeta.

Ederveen je proveo istraživanje na 13 zemalja članica Unije kako bi utvrdio efikasnost strukturnih fondova sa podacima iz perioda 1960.-1995. godine. Njegov zaključak bio je kako fondovi nisu efikasni. Ali, s druge strane, u zemljama članicama

[42] Papanek, Gustav F., *Aid, Foreign Private Investment, Savings, and Growth in Less Developed Countries*, Journal of Political Economy, Vol. 81, No. 1, 1973., str.120.
[43] Xavier X., *Regional Cohesion: Evidence and Theories of Regional Growth and Convergence*, *European Economic Review*, Vol. 40, No. 6, 1996., str.1325.
[44] Boldrin, M., Fabio C., *Inequality and Convergence in Europe's Regions: Reconsidering European Regional Policies*, Economic policy, Vol. 16, No. 32,2001., str. 205-253.
[45] Becker, S.,et.al., *Going NUTS: The Effect of EU Structural Funds on Regional Performance*, Journal of Public Economics, Vol. 94, No. 9, 2010., str.578-590.

koje su imale dobro postavljenu institucionalnu strukturu, fondovi su bili efikasni.[46] Prema tome se može zaključiti da, ako zemlja posjeduje dobru organizacijsku strukturu koja će imati kapacitet apsorpcije sredstava u ime bolje implementacije fondova, kohezijska politika može djelovati jako efikasno. Osim navedenih, postoje i brojna druga istraživanja, poput onih provedenih od strane Mosley, Dowling i Hiemenz, Kormendi, Bailliu i Bhandari i brojni drugi.

4.1. Implementacija strukturnih fondova

Institucije Europske Unije i zemlje članice moraju pratiti određene faze implementacije strukturnih fondova. Prvenstveno, Vijeće i Europski Parlament moraju definirati budžet fondova i pravila prema kojima će se sredstva distribuirati, prema prijedlozima Europske Komisije. Tada, Komisija konzultira zemlje članice i oblikuje prijedlog prema Strategiji razvoja zajednice o koheziji. Strategija razvoja je omogućiti prilagodbe programa zemalja članica u skladu s prioritetima ekonomskog rasta, promoviranja poduzetništva i inovacija te stvaranja novih radnih mjesta. Sljedeći korak je oblikovanje Nacionalnog strateškog okvira rada svake zemlje članice u uskoj suradnji sa Europskom Komisijom. Komisija tada ocjenjuje nacionalne planove rada. Po potvrdi svakog od plana, kreće se u implementaciju svakog od programa, odabiru se prioritetne projektne liste te se njihova realizacija nadgleda. U tom trenutku, Komisija radi raspodjelu i uplatu dodijeljenih sredstava.[47]

4.2. Efikasnost kohezijske politike i strukturnih fondova

Danas postoji brojna literatura o pozitivnom efektu strukturnih fondova na rast i razvoj regija Europske Unije. Cappelen je analizirao period 1980.-1997. godine te je utvrdio pozitivan i značajan efekt regionalnoj potpori ekonomskog razvoja regija Unije.

[46] Ederveen, S., et.al, *Fertile Soil for Structural Funds? A Panel Data Analysis of the Conditional Effectiveness of European Cohesion Policy*, Kyklos, Vol. 59, No. 1, 2006., str.17
[47] http://ec.europa.eu/regional_policy/how/index_en.cfm, pristupljeno 21.02.216.

Neki zaključci bili su i da su efekti postali veći i jači nakon reforma 1988. godine. Također, bilo je vidljivo kako su razvijenije regije osjetile veći efekt od fondova, naglašavajući potrebu za efikasnijom podjelom sredstava u manje razvijene regije.[48] Bouvet tvrdi kako iako postoji pozitivan utjecaj regionalne politike Unije, njegov utjecaj na ekonomski rast je skroman.[49]

Međutim, analizom brojne literature, nije pronađen kontinuiran slijed radova koji će potvrđivati pozitivna učinke strukturnih fondova. Većina njih ili ima dvojake zaključke ili su istraživanja pokazala negativne trendove te nedostatak pomoći regijama koje to trebaju sa ciljem realizacije konvergencije. Buscoletti je analizirao period od 1989.-2000. godine za regije EU-15. Istraživanje je pokazalo marginalno pozitivan utjecaj strukturnih fondova te u nekim slučajevima (regijama) čak i negativan. Mohl i Hagen otkrili su pak da efikasnost strukturnih fondova Unije ovisi o cilju koji se promatra i analizira. Njihovo istraživanje bavi se periodom 2000.-2006. godine te zaključuje kako samo pod ciljem konvergencije postoji jasan pozitivan i značajan efekt strukturnih fondova. Kada se promatra realizacija svih tri cilja, zaključci nisu toliko egzaktni.[50]

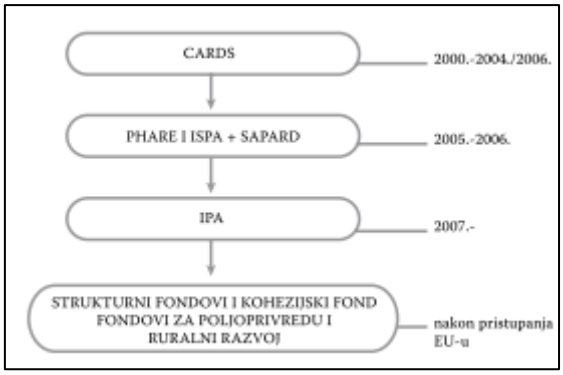
Brojna istraživanja, s druge strane, pokazuju kako kohezijska politika Unije nije uspjela u postizanju ekonomske, društvene i teritorijalne kohezije. Kao i sa svakom politikom, postoji mogućnost nerealizacije cjelokupnih prednosti strukturnih fondova, uglavnom iz dva razloga. Činjenica da samo regije koje imaju BDP po glavi stanovnika manji od 75% mogu primati sredstva iz fondova prema prvom cilju, može uzrokovati manipulacije. Primljena sredstva mogu biti poticaj lokalnim vladama da pokušavaju i dalje održati niski BDP, kako bi i dalje primali financijska sredstva. Također, postoji mogućnost manipulacije i 'friziranja' stvarnih ekonomskih podataka. Ova činjenica također pokazuje kako vlade investiraju sredstva iz fondova neefikasno u projekte te na taj način nepotpuno iskorištavaju fondove.

[48] Cappelen, A., et.al, *The impact of the EU regional support on growth and convergence in the European Union*, Journal of Common Market Studies, 41, 2003., str. 620-644.
[49] Bouvet, F., European Union regional policy: Allocation determinants and effects on regional economic growth, 2005, http://www.econ.ucdavis.edu/graduate/fbouvet/job_market.pdf
[50] Mohl P., Hagen T., *Do EU structural funds promote regional growth? Evidence from various panel data approaches*, Regional Science and Urban Economics, 40(5), 2010., str.353-365

Još jedna pojava koja može negativno utjecati na 'imidž' strukturnih fondova i njihovu efikasnost naziva se efekt supstitucije koji nastaje ako zemlja planira investirati u projekt, ali kada zaprime sredstva od Unije za regionalni razvoj, ona bi ih iskoristila umjesto da prvo koristi vlastita sredstva. Obje pojave teško je identificirati u realnim uvjetima. Beugeldsdijk navodi razinu korupcije kao jednog oblika mjerenja i praćenja, jer može poslužiti kao dobar indikator. [51]

5. STRUKTURNI FONDOVI U REPUBLICI HRVATSKOJ

Republika Hrvatska je 2004. godine dobila službeni status države kandidatkinje za članstvo u Europskoj uniji. Tim korakom dobila je pravo korištenja pretpristupnih fondova, za djelomično ili potpuno financiranje projekata s ciljem razvoja određenog dijela zemlje. Europska unija pruža pretpristupnih pomoć kako bi poduprla političke, gospodarske i institucionalne reforme, regionalnu konkurentnost i razvoj, prekograničnu suradnju, poljoprivredu, ribarstvo te razvoj ljudskih potencijala (resursa). Na taj se način pomaže Hrvatskoj pri ispunjavanju europskih standarda te olakšava pripremanje administracije, institucija i cijelog civilnog društva za članstvo u Europskoj uniji.[52] Pokrenut je proces financijske potpore Republici Hrvatskoj čije su stavke prikazane na shemi 1.

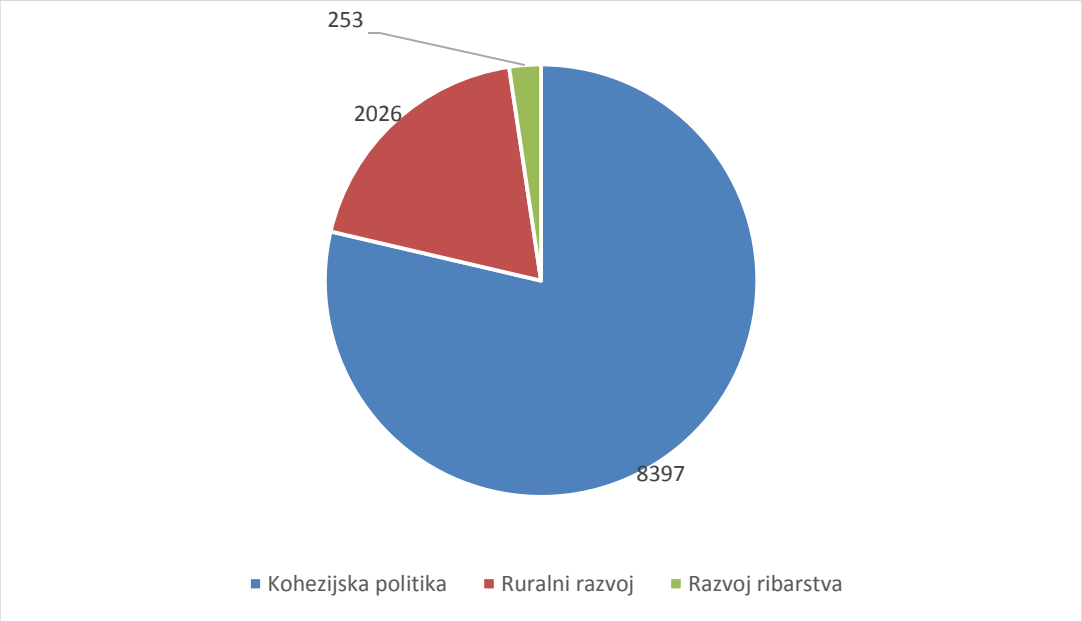


Shema 2 Razvoj financijske pomoći Hrvatskoj
Izvor: Središnji državni ured za razvojnu strategiju i koordinaciju fondova Europske Unije: Europski fondovi za hrvatske projekte, Zagreb 2009.g

[51] Beugelsdjik, M., op.cit., str..37.
[52] Borissova, O., et.al, *Europski fondovi za hrvatske projekte – Priručnik o financijskoj suradnji i programima koje u Hrvatskoj podupire Europska unija*, Središnji državni ured za razvojnu strategiju i koordinaciju fondova Europske Unije, Zagreb, 2009.

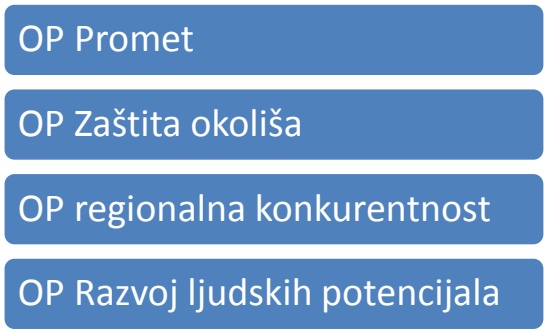
Prvi program pomoći bio je CARDS, Pomoć zajednice za obnovu, razvoj i stabilizaciju. Republika Hrvatska koristila ga je od 2000. godine kao pomoć pri izgradnji institucionalnih, socijalnih, zakonodavnih te gospodarskih temelja države. CARDS se dijeli na dvije komponente: nacionalnu i regionalnu. Ukupni iznos dodijeljenih financijskih sredstava za nacionalnu komponentu u Republici Hrvatskoj iznosio je 260 milijuna eura, dok je za regionalnu komponentu taj iznos bio 183,7 milijuna eura (Središnji državni ured za razvojnu strategiju i koordinaciju fondova EU).

Nakon 2013. godine financiranje Hrvatske prelazi sa IPA na Strukturne fondove (Europski fond za regionalni razvoj - ERDF te Europski socijalni fond - ESF) i Kohezijski fond. U periodu od 2014.-2020. Hrvatska iz Europskih strukturnih i investicijskih (ESI) fondova na raspolaganju ukupno 10,676 milijardi eura. Od tog iznosa 8,397 milijardi eura predviđeno je za ciljeve kohezijske politike, 2,026 milijarde eura za poljoprivredu i ruralni razvoj te 253 milijuna eura za razvoj ribarstva, kako je prikazano sljedećim grafikonom.



Grafikon 8 Raspodjela sredstava iz ESI fondova za Hrvatsku 2014.-2020.(milijarde eura)
Izvor: rad autora.

Uz ESI fondove, Hrvatska trenutačno koristi i sredstva strukturnih instrumenata iz financijske perspektive 2007.-2013. u iznosu od 800 milijuna eura koji su joj dodijeljeni kao novoj članici za prvih 6 mjeseci članstva u Europskoj uniji. Od navedenog iznosa, 449.40 milijuna eura namijenjeno je za provedbu kohezijske politike. Za financijsko razdoblje 2007.-2013. Hrvatska je izradila četiri operativna programa prikazana sljedećom shemom u kojima se prema pojedinim sektorskim područjima određuju mjere ključne za ostvarivanje utvrđenih prioriteta te način njihove provedbe.[53]



Shema 3 Operativni programi Hrvatske 2014-2020.
Izvor: rad autora.

U razdoblju od 1. srpnja do 31. prosinca 2013. godine Europska komisija je na račun Nacionalnog fonda doznačila iznos od 53,61 milijuna eura, što predstavlja 12,82% od ukupno doznačenog iznosa od 418,03 milijuna eura od početka provedbe programa IPA. U predmetnom izvještajnom razdoblju ugovoreno je projekata u vrijednosti od 53,42 milijuna eura, odnosno 9,55% od ukupno ugovorenih sredstava na dan 31. prosinca 2013. godine, koja iznose 559,47 milijuna eura, što čini 44,59% ukupno dodijeljenog iznosa od 1.254,66 milijuna eura sredstava EU.

Podaci o provedbi na dan 31. prosinca 2013. godine pokazuju da se postotak ugovorenosti dodijeljenih sredstava po pojedinim komponentama programa IPA odnosno operativnim programima kretao od 33,68%- 70,10%, a postotak isplaćenosti ugovorenih sredstava kretao se od 25,67%-83,52%. Sljedeća tabela prikazuje provedbe svih komponenti programa IPA i Operativnih programa u izvještajnom razdoblju od 1. srpnja 2013. do 31. prosinca 2013. (sredstva EU, u milijunima eura).

[53] http://www.strukturnifondovi.hr/eu-fondovi, pristupljeno 1.03.2016.

	IPA I[2]	IPA II[3]	OP „Promet“	OP „Zaštita okoliša“	OP „Regionalna konkurentnost“	OP „Razvoj ljudskih potencijala“	IPA V	UKUPNO
UKUPNO DODIJELJENA SREDSTVA	249,04	17,46	236,98	281,09	187,78	152,41	129,9	1.254,66
UGOVORENA SREDSTVA	7,51	0,56	10,86	12,15	0,95	14,41	6,98	53,42
UGOVORENO/ UKUPNO DODIJELJENO	3,02%	3,21%	4,58%	4,32%	0,51%	9,45%	5,37%	4,26%
DOZNAČENA SREDSTVA OD EK	28,00	3,15	3,13	6,93	2,64	4,66	5,10	53,61
DOZNAĆENA SREDSTVA OD EK/ UKUPNO DODIJELJENA SREDSTVA	11,24%	18,04%	1,32%	2,47%	1,41%	3,06%	3,93%	4,27%
PLAĆENO KRAJNJIM KORISNICIMA	12,39	0,90	13,12	11,16	9,74	14,46	14,86	76,63
PLAĆENO/ UKUPNO UGOVORENO[4]	7,62%	7,35%	16,44%	11,59%	14,80%	20,48%	20,63%	13,70%

Tabela 2 Provedbe svih komponenti programa IPA i Operativnih programa u izvještajnom razdoblju od 1. srpnja 2013. do 31. prosinca 2013. (sredstva EU, u milijunima eura)
Izvor: Vlada Republike Hrvatske, Izvješće o korištenju pretpristupnih programa pomoći Europske Unije za razdoblje od 1. srpnja do 31. prosinca 2013. Godine, 2014., str.4.

Institucionalni okvir za provedbu programa IPA obuhvaća Ministarstvo regionalnoga razvoja i fondova Europske unije zaduženo za koordinaciju pripreme projektnih prijedloga te praćenje i vrednovanje programa, Središnju agenciju za financiranje i ugovaranje programa i projekata Europske unije u svojstvu provedbenog tijela, te korisničke institucije iz državne i javne uprave. Program IPA sastoji se od sljedećih područja:

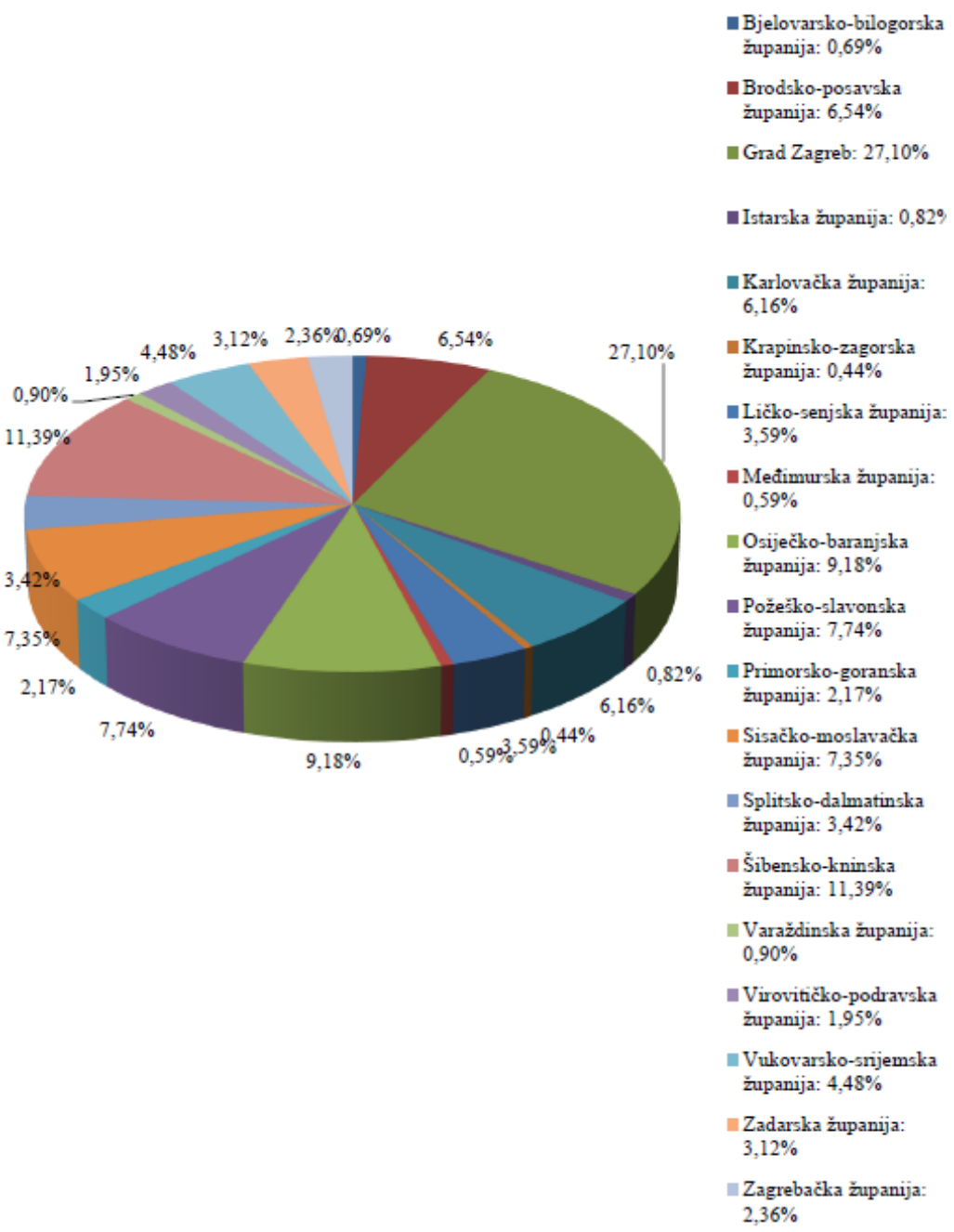
- Reforma državne uprave, javne financije i javna nabava;
- Pravda, sloboda i sigurnost;
- Unutarnje tržište i gospodarstvo;
- Poljoprivreda, ribarstvo, sigurnost hrane, veterinarstvo, fitosanitarni i sanitarni nadzor;
- Kohezijska politika i rad;
- Energetika, promet i zaštita okoliša.

Na dan 31. prosinca 2013. godine, ukupno ugovorena sredstva nacionalnog sufinanciranja za program IPA iznosila su 20,71 milijun eura, (68,30% od ukupnog iznosa sredstava nacionalnog sufinanciranja koje iznosi 30,32 milijuna eura). Do kraja izvještajnog razdoblja isplaćeno je ukupno 16,92 milijuna eura nacionalnih sredstava (81,70% ukupno ugovorenih sredstva nacionalnog sufinanciranja), dok za izvještajno razdoblje iznos isplaćenih nacionalnih sredstava iznosi 4,18 milijuna eura, ili 20,18% ukupno ugovorenih sredstva nacionalnog sufinanciranja.

Republika Hrvatska još uvijek spada u slabije razvijene zemlje Europske Unije. Procesima privatizacije i prelaskom na kapitalizam, stvorili su se loši uvjeti i posljedice za daljnji ekonomski rast i razvoj. Unutar same zemlje postoje velike razvojne razlike među regijama, te je izražena depopulacija nekih područja. Četvrtina stanovništva Hrvatske koncentrirana je u glavnom gradu, a problem nezaposlenosti kontinuirani je problem koji ne uspijeva riješiti niti jedna vladajuća struktura.[54] Površina, broj stanovnika i gustoća naseljenosti uvelike variraju među jedinicama regionalne i lokalne samouprave te se uočavaju veliki regionalni razvojni dispariteti.

Sljedeći grafikon prikazuje stoga geografsku rasprostranjenost projekata do kraja 2013. godine.

[54] Đulabić, V., *Moderna regionalna politika u Hrvatskoj: stanje i šanse*, u: Pusić, E. (ur.) *Hrvatska država i uprava – stanje i perspektive*, Zagreb, HAZU, Znanstveno vijeće za državnu upravu, pravosuđe i vladavinu prava, 2008, str.306.



Grafikon 9 Geografska rasprostranjenost projekata u okviru shema dodjele bespovratnih sredstava Operativnog programa "Regionalna konkurentnost" od početka provedbe do kraja izvještajnog razdoblja 31. prosinca 2013.
Izvor: Vlada Republike Hrvatske, Izvješće o korištenju pretpristupnih programa pomoći Europske Unije za razdoblje od 1. srpnja do 31. prosinca 2013. Godine, 2014., str.91.

Prema grafikonu je jasno vidljivo kako je većina sredstava otišla u Grad Zagreb, zatim Šibensko-kninsku županiju i dalje Osječko-baranjsku. Najmanji postotak odvojen je za

Krapinsko-zagorsku županiju. Od srpnja 2013. godine, u Hrvatskoj započinje korištenje sredstava strukturnih fondova Europske unije prema Uredbom o tijelima u sustavu upravljanja i kontrole korištenja strukturnih instrumenata Europske unije u Republici Hrvatskoj još tijekom 2012. godine.

Do datuma pristupanja Republike Hrvatske Europskoj uniji odnosno do 1. srpnja 2013. godine, postupanje u radnim procesima upravljanja Operativnim programima "Promet", "Zaštita okoliša", „Regionalna konkurentnost" i "Razvoj ljudskih potencijala" odvijalo se u skladu s odredbama Praktičnog vodiča Europske komisije kroz procedure ugovaranja pomoći Europske unije trećim zemljama (engl. kratica *PRAG*) i pripadajućim primjenjivim pravnim okvirom. Interne postupke unutar tijela Operativne strukture za provedbu Operativnog programa u pretpristupnom razdoblju uređivao je IPA Priručnik o postupanju.

U rad Radne skupine za fondove Europske unije koju je u siječnju 2013. godine osnovala Vlada Republike Hrvatske, tijekom izvještajnog razdoblja uključili su se novi članovi, imenovani Odlukom o izmjeni Odluke o osnivanju Radne skupine za fondove Europske unije koju je Vlada Republike Hrvatske donijela u srpnju 2013. godine. Na sjednicama koje je održala Radna skupina za fondove orijentiralo se na sljedeće:

- stanje apsorpcije sredstava iz fondova,
- provedba planova nabave 9 investicijskih projekata i 22 sheme dodjele bespovratnih sredstava,
- aktivnosti vezane uz proces procjene usklađenosti sustava, odnosno dobivanja akreditacije za korištenje sredstava strukturnih instrumenata Europske unije za programsko razdoblje 2007.-2013.,
- proces programiranja za programsko razdoblje 2014.-2020. u cilju osiguravanja adekvatne zalihe projekata,
- stanje administrativnih kapaciteta za upravljanje i kontrolu korištenja fondova Europske unije,

- druge aktivnosti vezane za korištenje fondova Europske unije u Republici Hrvatskoj.

Proces programiranja novog financijskog razdoblja Unije 2014.-2020. krenuo je u 2012. godini. U prvoj polovici 2013. godine, Tematske radne skupine oblikovale su razvojne prioritete Hrvatske za narednih sedam godina, kao i alokaciju resursa za iste. Na sastanku ministra u svibnju 2013. godine definirana su tri Operativna programa:

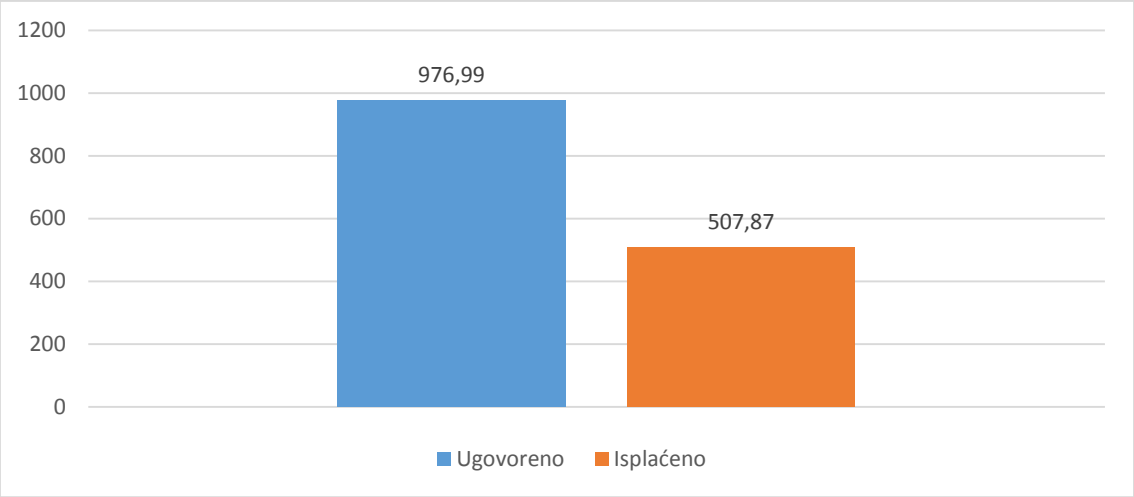
- Operativni program iz područja konkurentnosti i kohezije za kojeg će se koristiti sredstva Europskog fonda za regionalni razvoj i Kohezijski fond u iznosu od 6,881 milijardi eura)

- Operativni program iz područja učinkovitosti ljudskih resursa za kojeg će se koristiti sredstva Europskog socijalnog fonda sa ukupno 1,516 milijardi eura)

- Operativni program iz područja tehničke pomoći.

Sukladno Višegodišnjem financijskom okviru (VFO), Republici Hrvatskoj je iz proračuna Europske unije na raspolaganju 10,423 milijardi eura, od čega za cilj ulaganje u rast i radna mjesta 8,397 milijardi eura, a za poljoprivredu i ruralni razvoj 2,026 milijardi eura. Za pomorstvo i ribarstvo raspoloživo je dodatnih 280 milijuna eura, za Inicijativu za zapošljavanje mladih u 2014. i 2015. godini 66,177 milijuna eura te 456,147 milijuna eura iz Instrumenta za povezivanje Europe 2014.-2016.

Sljedeći grafikon prikazuje status provedbe svih komponenti programa IPA i Operativnih programa od početka provedbe do kraja izvještajnog razdoblja 31. prosinca 2014.
(sredstva EU, milijardi EUR).



Grafikon 10. Financijski pokazatelji statusa provedbe svih komponenti programa IPA i Operativnih programa od početka provedbe do kraja izvještajnog razdoblja 31. prosinca 2014. (sredstva EU, mil. EUR)
Izvor: Izvješće o korištenju pretpristupnih programa pomoći Europske unije i europskih strukturnih instrumenata za razdoblje od 1. siječnja do 30. lipnja 2014. godine.

Neki od projekata financirani iz sredstava Kohezijskog fonda su:

- Tehnička pomoć za jačanje kapaciteta korisnika za uspostavu i izgradnju Centra za gospodarenje otpadom Bikarac
- Uspostava cjelovitog i održivog sustava gospodarenja otpadom na području Šibensko-kninske županije - Županijski centar za gospodarenje otpadom Bikarac II faza
- Tehnička pomoć za jačanje kapaciteta korisnika za uspostavu i izgradnju Centra za gospodarenje otpadom Biljane Donje
- Sanacija odlagališta neopasnog otpada "Alabarica", Općina Donji Andrijevci
- Sanacija odlagališta otpada „Rešetari“, Općina Rešetari
- Razvoj vodno komunalne infrastrukture Nova Gradiška
- Sanacija odlagališta opasnog otpada Lemić Brdo kraj Karlovca
- Sustav odvodnje sa uređajem za pročišćavanje otpadnih voda u aglomeraciji Čakovec
- Projekt Regionalni vodoopskrbni sustav Osijek
- Projekt poboljšanja vodne infrastrukture u Osijeku

- Sanacija odlagališta neopasnog otpada - Stara Ciglana u Općini Semeljci
- Sanacija odlagališta neopasnog otpada Filipovica
- Sanacija odlagališta neopasnog otpada "Strm Breg", Općina Feričanci
- Sanacija odlagališta neopasnog otpada "Teodorovac", Općina Đurđenovac
- Poboljšanje vodno-komunalne infrastrukture aglomeracije županija
- Poboljšanje vodno-komunalne infrastrukture grada Vukovara
- Sanacija odlagališta otpada „Trebež“
- Županijski centar za gospodarenje otpadom Kaštijun
- Županijski centar za gospodarenje otpadom Marišćina
- "Unaprjeđenje vodoopskrbnog i kanalizacijskog sustava sa uređajem za pročišćavanje otpadnih voda za grad Drniš
- Poboljšanje sustava vodoopskrbe i odvodnje i izgradnja uređaja za pročišćavanje otpadnih voda u gradu Kninu
- Sustav vodoopskrbe i odvodnje s uređajem za pročišćavanje otpadnih voda Slavonskog Broda
- Program pročišćavanja otpadnih voda Siska

Neki od projekata financirani iz sredstava Europskog fonda za regionalni razvoj su:

- Renovacija i rekonstrukcija hotela Park
- Povećanje efikasnosti poduzeća Net media SISTEMI d.o.o. uvođenjem IKT rješenja u proizvodnju, prodaju i poslovanje
- Implementacija novih IKT rješenja tvrtke Kotač d.o.o. u svrhu poboljšanja poslovnih procesa tvrtke
- "Inovativna škola - znanje na dohvat miša"

- Modernizacijom do povećane konkurentnosti, fleksibilnosti i produktivnosti tvrtke Navalis

- Povećanje konkurentnosti kroz povećanje produktivnosti rada integracijom holističkog e-sustava u poslovanje društva Calvados Club

- Povećanje produktivnosti, kvalitete usluge i prepoznatljivosti tvrtke Nautika centar Nava

- e-SalonaVar

- Sigurnija i učinkovitija kogeneracijska / trigeneracijskog postrojenja

- Jačanje kapaciteta za primjenu i transfer tehnologije mikro-elektromehaničkih sustava na Sveučilištu u Splitu (MEMSplit)

- Stavljanje u funkciju novoizgrađene nastambe za pokusne životinje na Sveučilištu u Splitu

- Jačanje kapaciteta Sveučilišta u Splitu za istraživanje, razvoj i inovacije u području medicinske neuroelektronike

- Istraživanje i razvoj vodikovog energetskog sustava u sprezi s obnovljivim izvorima energije

- "SORDITO - Sustav za Optimizaciju Ruta u Dinamičkom Transportnom Okruženju.

Neki od projekata financirani iz sredstava Europskog fonda za socijalni razvoj su:

- Razvoj i primjena HKO u području visokog obrazovanja građevinskih inženjera,

- Razvoj Kvalifikacija i Inovativnih metoda stjecanja Kompetencija u Logistici i Pomorskom prometu – KIKLOP,

- Unapređenje studijskog programa Dentalna medicina u skladu s HKO,

- Razvoj modernih studijskih programa za izobrazbu nastavnika informatike, tehnike, biologije, kemije, fizike i matematike na temeljima Hrvatskoga kvalifikacijskog okvira,

- Ravnatelj: profesija i kvalifikacija, a ne funkcija,

- Unapređivanje postupka vrednovanja programa na Sveučilištu u Rijeci: pilot projekt,

- IURISPRUDENTIA – Unapređenje kvalitete obrazovanja na pravnim fakultetima osječkog, riječkog i splitskog sveučilišta.[55]

[55] http://www.strukturnifondovi.hr/karte-projekata#sisačko-moslavačka, pristupljeno 2.02.2016.

6. ZAKLJUČAK

Suvremena regionalna politika postepeno se razvijala do njenog današnjeg oblika, sve od 80-ih godina do danas, kada se kohezija mora integrirati u ciljeve svih načela razvoja Unije. Strukturna politika koristi više od 1/3 zajedničkog budžeta, i stoga predstavlja drugu najveću stavku i jednu od najvažnijih politika Europske Unije. Količina resursa odvojena za razvoj regionalne politike s vremenom se povećavala dok organizacija društva u zemljama članicama Unije odražava vrijednosti tržišne ekonomije; ono zahtijeva kombinaciju ekonomskog sustava baziranog na snagama tržišta, prilikama i poduzećima s naglašenim internim sustavom solidarnosti i zajedničke potpore.

Kohezija kao jedna od glavnih obilježja suvremene regionalne politike, označava povezanost financijske solidarnosti bogatijih zemalja sa svojim siromašnijim susjedima, kao i ekonomsku racionalnost koja se bavi regionalnom redistribucijom kao instrumentom koji motivira sve uključene strane na sudjelovanje u procesu europske integracije. Rad je pokazao kako je pod određenim uvjetima moguće profitiranje i bogatijih i siromašnijih regija u transferiranju sredstava. Štoviše, umanjivanje prevelikih razlika u Uniji može povećati potencijal rasta zajednice u cjelini te pomoći u izgradnji prvotne ideje Europske Zajednice. Suvremena regionalna politika mora biti fleksibilna i prilagodljiva dinamičnom okruženju koje se kontinuirano razvija. Globalizacija ekonomskih aktivnosti i financijskih usluga te zajedničkih ovisnosti ekonomija još više naglašava stupanj u kojoj se promjena očituje. Kritički postavljena kohezijska politika trebala bi biti otvorena prema kritici i kontinuiranom ocjenjivanju, kako bi postala što efikasnija.

Primarna odgovornost za poboljšanje ekonomske i društvene kohezije pada na zemlje članice. Pojedinačne zemlje kao i cijela Unija trebali bi raditi u partnerskom odnosu za benefit njihovih regija i stanovništva.

U Varaždinu, _____

POPIS LITERATURE

1. Barro, R. J., et.al.,Convergence across states and regions, Brookings Papers on Economic Activity, 1991(1), 1991., str. 115.
2. Becker, S.,et.al., Going NUTS: The Effect of EU Structural Funds on Regional Performance, Journal of Public Economics, Vol. 94, No. 9, 2010., str.578-590.
3. Beugelsdjik, M., Euffinger, S.C., The effectiveness of Structural Policy in the European Union: An Empirical Analysis for the EU-15 in 1995-2001., JCMS Volume 43. No.1. ,2005., str.37.
4. Boldrin, M., Canova, F., Inequality and convergence in Europe's regions: reconsidering European regional policies, Economic Policy, 32, 2001., str.235.
5. Boldrin, M., Fabio C., Inequality and Convergence in Europe's Regions: Reconsidering European Regional Policies, Economic policy, Vol. 16, No. 32,2001., str. 205-253.
6. Borissova, O., et.al, Europski fondovi za hrvatske projekte – Priručnik o financijskoj suradnji i programima koje u Hrvatskoj podupire Europska unija, Središnji državni ured za razvojnu strategiju i koordinaciju fondova Europske Unije, Zagreb, 2009.
7. Cappelen, A., et.al, The impact of the EU regional support on growth and convergence in the European Union, Journal of Common Market Studies, 41, 2003., str. 620-644.
8. Cruijsen, H., et.al., Demographic Consequences of Enlargement of the European Union with the 12 Candidate Countries; Statistics Netherlands, Division of Social and Spatial Statistics, Project-Group European Demography, 2002.
9. Dall'erba, S., Le Gallo, J., Regional convergence and the impact of European structural funds over 1989-1999: A spatial econometric analysis, Papers in Regional Science, 87(2), 2008., str.219.
10. Davies, J. B., An overview of personal wealth. In J. B. Davies (Ed.), Personal wealth from a global perspective, Oxford: Oxford University Press, 2008., str.1-15.
11. Đulabić, V., Moderna regionalna politika u Hrvatskoj: stanje i šanse, u: Pusić, E. (ur.) Hrvatska država i uprava – stanje i perspektive, Zagreb, HAZU,

Znanstveno vijeće za državnu upravu, pravosuđe i vladavinu prava, 2008, str.306.

12. Ederveen, S., et.al, Fertile Soil for Structural Funds? A Panel Data Analysis of the Conditional Effectiveness of European Cohesion Policy, Kyklos, Vol. 59, No. 1, 2006., str.17
13. Ederveen, S., et.al., Funds and games: The economics of European cohesion policy. The Hague: Netherlands Bureau for Economic Policy Analysis, 2002.
14. European Commission, Investing in regions: The reformed EU Cohesion Policy 2014-2020.
15. Europska Komisija, Uvod u kohezijsku politiku EU-a za razdoblje 2014.–2020.
16. Fleisher, B. M., Rhodes, G., Unemployment and the labor force participation of married man and women: A simultaneous model, The Review of Economics and Statistics, (58), 1976., str. 398.
17. Freeman, R. B., Labor economics, Englewood Cliffs, N.J.: Prentice-Hall, 1979.
18. Hirschman, A. O., The strategy of economic development, New Haven, Connecticut: Yale University Press, 1958.
19. Izvješće o korištenju pretpristupnih programa pomoći Europske unije i europskih strukturnih instrumenata za razdoblje od 1. siječnja do 30. lipnja 2014. godine.
20. Kolaković, M., Teorija intelektualnog kapitala ekonomski pregled, 54 (11-12), 2003. str.929.
21. Krugman, P., Increasing returns and economic geography, The Journal of Political Economy, 99(3), 1991., str.483.
22. Krugman, P., Increasing returns and economic geography, The Journal of Political Economy, 99(3), 1991., str.488.
23. Meeusen, W., Villaverde Castro, J., Introduction and overview, UK; Northampton, MA: Edward Elgar, 2002., str.1-8.
24. Minkova, M., Regional development in the CEESs: the association agreements and EU regional aid policy. Local government and public service reform initiative discussion paper, Budapest, HU: Local Government and Public Service Reform Initiative, 2000., str.2.

25. Mohl P., Hagen T., Do EU structural funds promote regional growth? Evidence from various panel data approaches, Regional Science and Urban Economics, 40(5), 2010., str.353-365
26. Mohl, P., Hagen, T., Do EU structural funds promote regional growth? New evidence from various panel data approaches, Regional Science and Urban Economics, 40, 2010., str.355.
27. Mohl, P., Hagen, T., Do EU structural funds promote regional growth? New evidence from various panel data approaches, Regional Science and Urban Economics, 40, 2010., str.353-365.
28. Papanek, Gustav F., Aid, Foreign Private Investment, Savings, and Growth in Less Developed Countries, Journal of Political Economy, Vol. 81, No. 1, 1973., str.120.
29. Solow, R., A contribution to the theory of economic growth, Quarterly Journal of Economics, 70(1), 1956., str. 65.
30. Tron, Z., Evaluation Methods of European Regional Policy and Reasons for Different Outcomes, The Romanian Economic Journal, br. 32., 2009., str.149.
31. UNDP, Human development report 2010. New York, NY: Palgrave Macmillan, 2010.
32. Vlada Republike Hrvatske, Izvješće o korištenju pretpristupnih programa pomoći Europske Unije za razdoblje od 1. srpnja do 31. prosinca 2013. Godine, 2014., str.4.
33. Xavier X., Regional Cohesion: Evidence and Theories of Regional Growth and Convergence, European Economic Review, Vol. 40, No. 6, 1996., str.1325.

Internet stranice

1. http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docoffic/official/reports/cohesion3/cohesion3_en.htm
2. http://www.ijf.hr/pojmovnik/kohezija.htm
3. http://www.oecd.org/dataoecd/52/24/49950244.pdf
4. https://www.czso.cz/csu/czso/home.
5. http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docoffic/official/reports/cohesion3/cohesion3_en.htm
6. http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docgener/studies/pdf/trade_en.pdf http://www.ijf.hr/pojmovnik/lisabon.htm.
7. http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docoffic/official/reports/pdf/cohesion3/cohesion3_part3_en.pdf
8. http://www.interreg4c.eu/
9. http://ec.europa.eu/regional_policy/EN/atlas/programmes/2014-2020/croatia/2014tc16rfir001, http://ec.europa.eu/eurostat/web/nuts/history
10. http://ec.europa.eu/eurostat/documents/3217494/7018888/KS-HA-15-001-EN-N.pdf/6f0d4095-5e7a-4aab-af28-d255e2bcb395
11. http://0data.worldbank.org.library.lausys.georgetown.edu/indicator/NY.GDP.PCAP.CD/countries?order=wbapi_data_value_2006%20wbapi_data_value&sort=asc&display=default
12. http://ec.europa.eu/regional_policy/policy/history/index4_en.htm
13. http://ec.europa.eu/eurostat/documents/3217494/7018888/KS-HA-15-001-EN-N.pdf/6f0d4095-5e7a-4aab-af28-d255e2bcb395
14. https://cohesiondata.ec.europa.eu/dataset/ALL-ERDF/j38j-emrc
15. http://europski-fondovi.eu/program/europski-fond-za-regionalni-razvoj
16. http://ec.europa.eu/esf/main.jsp?catId=66&langId=en
17. http://europski-fondovi.eu/program/europski-socijalni-fond
18. https://cohesiondata.ec.europa.eu/dataset/All-CF/jhrk-dezn
19. http://europski-fondovi.eu/program/kohezijski-fond

20. https://cohesiondata.ec.europa.eu/dataset/Total-Percentage-of-Available-Funds-Paid-Out-by-th/w8x7-cqjd
21. http://ec.europa.eu/regional_policy/how/index_en.cfm
22. http://www.econ.ucdavis.edu/graduate/fbouvet/job_market.pdf
23. http://www.strukturnifondovi.hr/eu-fondovi
24. http://www.strukturnifondovi.hr/karte-projekata#sisačko-moslavačka

POPIS ILUSTRACIJA

Slika 1 Razina BDP-a u zemalja članicama Europske Unije _____ 10
Slika 2 Stope nezaposlenosti u zemljama članicama Unije _____ 22
Slika 3 Regionalna razvijenost članica Unije 2014.-2020._____ 27

Grafikon 1 Raspodjela ukupnog proračuna 2014.-2020. _____ 19
Grafikon 2 Financiranje kohezijske politike za razdoblje _____ 21
Grafikon 3 Raspodjela budžeta kohezijske politike prema članicama Unije 2014-2020. _____ 25
Grafikon 4 Apsorpcija budžeta Fonda za regionalni razvoj za u 2015. godini. _____ 31
Grafikon 5 Zemlje članice unutar EFS-a _____ 32
Grafikon 6 Apsorpcija sredstava kohezijskog fonda 2015. godine po zemljama u % _ 33
Grafikon 7 Apsorpcija sredstava iz fondova Europske Unije u periodu od 2007.-2013. godine (%) _____ 34
Grafikon 8 Raspodjela sredstava iz ESI fondova za Hrvatsku 2014.-2020.(milijarde eura) _____ 39
Grafikon 9 Geografska rasprostranjenost projekata u okviru shema dodjele bespovratnih sredstava Operativnog programa "Regionalna konkurentnost" od početka provedbe do kraja izvještajnog razdoblja 31. prosinca 2013. _____ 43
Grafikon 10 Financijski pokazatelji statusa provedbe svih komponenti programa IPA i Operativnih programa od početka provedbe do kraja izvještajnog razdoblja 31. prosinca 2014. (sredstva EU, mil. EUR) _____ 46

Tabela 1 Raspodjela budžeta Unije u milijardama eura 2000.-2006. godine_____ 18
Tabela 2 Provedbe svih komponenti programa IPA i Operativnih programa u izvještajnom razdoblju od 1. srpnja 2013. do 31. prosinca 2013. (sredstva EU, u milijunima eura) _____ 41

Shema 1 Tematski ciljevi kohezijske politike 2014.-2020. godine _____ 20
Shema 2 Razvoj financijske pomoći Hrvatskoj _____ 38
Shema 3 Operativni programi Hrvatske 2014-2020. _____ 40

Sveučilište
Sjever

SVEUČILIŠTE
SJEVER

IZJAVA O AUTORSTVU
I
SUGLASNOST ZA JAVNU OBJAVU

Završni/diplomski rad isključivo je autorsko djelo studenta koji je isti izradio te student odgovara za istinitost, izvornost i ispravnost teksta rada. U radu se ne smiju koristiti dijelovi tuđih radova (knjiga, članaka, doktorskih disertacija, magistarskih radova, izvora s interneta, i drugih izvora) bez navođenja izvora i autora navedenih radova. Svi dijelovi tuđih radova moraju biti pravilno navedeni i citirani. Dijelovi tuđih radova koji nisu pravilno citirani, smatraju se plagijatom, odnosno nezakonitim prisvajanjem tuđeg znanstvenog ili stručnoga rada. Sukladno navedenom studenti su dužni potpisati izjavu o autorstvu rada.

Ja, Katica Bićanić pod punom moralnom, materijalnom i kaznenom odgovornošću, izjavljujem da sam isključivi autor/ica /diplomskog rada pod naslovom Suvremena regionalna politika Europske unije i strukturni fondovi:izazovi i perspektive te da u navedenom radu nisu na nedozvoljeni način (bez pravilnog citiranja) korišteni dijelovi tuđih radova.

Student/ica:

Bićanić Katica

(vlastoručni potpis)

Sukladno Zakonu o znanstvenoj djelatnost i visokom obrazovanju završne/diplomske radove sveučilišta su dužna trajno objaviti na javnoj internetskoj bazi sveučilišne knjižnice u sastavu sveučilišta te kopirati u javnu internetsku bazu završnih/diplomskih radova Nacionalne i sveučilišne knjižnice. Završni radovi istovrsnih umjetničkih studija koji se realiziraju kroz umjetnička ostvarenja objavljuju se na odgovarajući način.

Ja, Katica Bićanić neopozivo izjavljujem da sam suglasan/na s javnom objavom diplomskog rada pod naslovom Suvremena regionalna politika Europske unije i strukturni fondovi:izazovi i perspektive čiji sam autor/ica.

Student/ica:

Bićanić Katica

(vlastoručni potpis)